

AKÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır

DIPLOMAT

H.Əliyev

www.Diplomata-kurdi.com

№ 08 (156), 05 - 11 mart, Adar - sal 2012
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

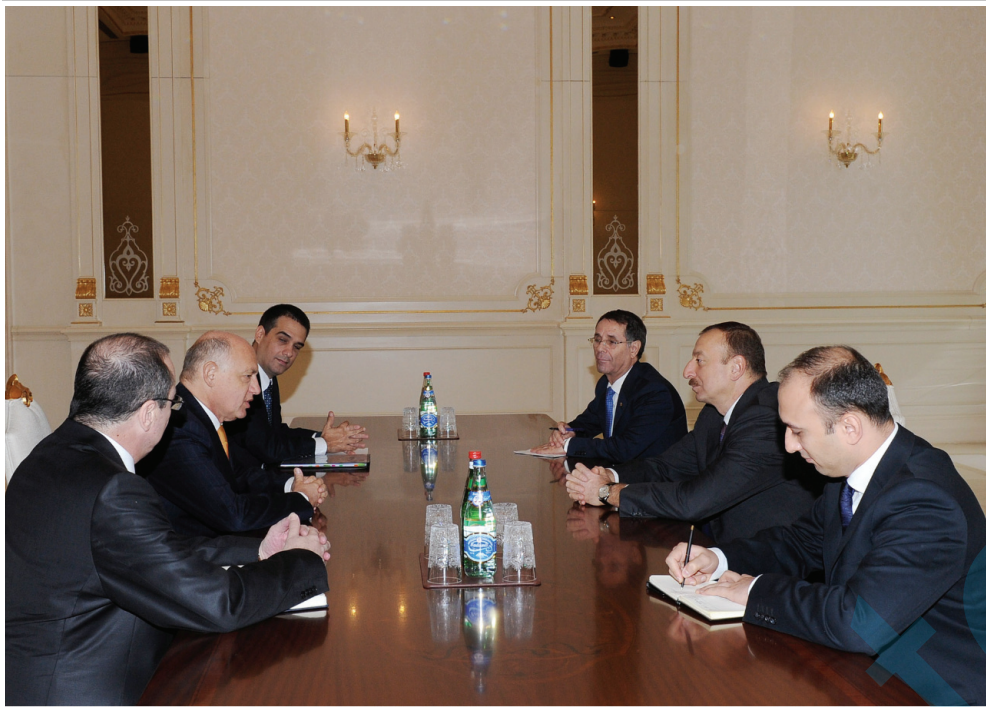
Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û sîyasî

Qiyməti, 40 qəpik
Hêjaye

**Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!**

**Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məscidləri.**

**Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əyər.**
Səbahəddin Eloğlu

İlham Əliyev Argentinanın xarici işlər nazirini qəbul etmişdir

Azərbaycanın sovetləşməsi və Qarabağın qara günləri

**Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê
kurd Gêneral Mistefa Barzanî**

Конференция курдского языка проходит в Амеде

Нечирван Барзани – курдский Ли Куан Ю?

Барзани и Талабани обсудили формирование нового кабинета КРГ

Турция и Иракский Курдистан предпринимают очередную попытку решить курдский вопрос в Турции

Azərbaycan millətlərindən ən çox türkləşməyə uyan kürdlərdir

Bir anam kürd, bir anam od

ШИРИН АЛИЕВИЧ-60

Taybetiyên Şoreşa İlonê û Barzanî: Serokê Şorêşê...

Prezident İlham Əliyev Bakının Nizami və Xətai rayonlarında körpələr evi və uşaq bağçalarının əsaslı təmir və yenidənqurma işlərindən sonrakı vəziyyəti ilə tanış olmuşdur.

Prezident İlham Əliyev Paytaxtın Nizami rayonu ərazisində 110 sayılı körpələr evi və uşaq bağçasının əsaslı təmir və yenidənqurma işlərindən sonrakı vəziyyətlə tanış olmaq üçün buraya gəldi. Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Hacibala Abutalıbov görülən işlərlə bağlı Prezident İlham Əliyevə məlumat verdi. Bildirildi ki, bağçanın binası 1965-ci ildə inşa olunub.

Son dəfə 1976-cı ildə əsaslı şəkildə təmir olunub. Müəssisə 12 qrupdan ibarət 220 uşaq üçün nəzərdə tutulub. Hazırda burada 7 qrupdan ibarət 150 uşaq tərbiyə alır. 5 qrup otağında isə məcburi köçkünlər məskunlaşıb. Bildirildi ki, binanın 1700 kvadratmetrlik sahəsi

ilə tam təchiz edilib. Körpələr evi və uşaq bağçasının yeməxanası da ən müasir tələblər səviyyəsindədir. Bağçanın əsas binasında aparılan yenidənqurma işləri ilə yanaşı həyətyanı sahədə də abadlıq və quruculuq tədbirləri görülüb. Bir hektar sahəni əhatə edən həyətyanı sahədə uşaqların əylənməsi üçün xüsusi guşələr yaradılıb. Binanın və ərazinin işıqlandırma sistemi tamamilə yenidən qurulub, işıq dirəkləri yeniləri ilə əvəz edilib. Nizami rayonundakı 110 sayılı körpələr evi və uşaq bağçasının əsaslı təmir və yenidənqurma işlərindən sonrakı vəziyyətlə tanışlıqdan sonra dövlət başçısı Xətai rayonundakı 251 sayılı körpələr evi və uşaq bağçasının yenidənqurmadan sonrakı vəziyyətlə yaxından tanış oldu. Burada görülən işlərlə bağlı da Prezidentə məlumat verildi. Qeyd olundu ki, körpələr evi və uşaq bağçasının binası 1984 - ci ildə inşa

İlham Əliyev Nizami və Xətai rayonlarında körpələr evi və uşaq bağçalarının əsaslı təmir və yenidənqurma işlərindən sonrakı vəziyyəti ilə tanış olmuşdur

var. Dövlət başçısının tapşırığı ilə iki mərtəbədən və 6 korpusdan ibarət körpələr evi və uşaq bağçasının binası qısa vaxt ərzində ən müasir standartlara uyğun olaraq əsaslı şəkildə təmir edilib. Qazanxana yenidən qurulub, yeni istilik sistemi yaradılıb, bağça isti və soyuq su

olunub. 120 yerlik bağçada 6 qrup fəaliyyət göstərir. İki mərtəbədən, və 4 korpusdan ibarət binanın ümumi sahəsi 1100 kvadratmetrdir. Həyata keçirilən əsaslı təmir və yenidənqurma işlərindən sonra müəssisədə uşaqların təlim və tərbiyəsi üçün ən müasir şərait yaradılıb.

251 sayılı körpələr evi və uşaq bağçasında qazanxana tamamilə yenidən qurulub, müasir istilik sistemi yaradılıb, daimi olaraq isti və soyuq su ilə təchiz edilib. Müəssisənin 3500 kvadratmetrlik həyətyanı sahəsində də abadlaşdırma işləri aparılıb, uşaqların əylənməsi üçün

lazimi şərait yaradılıb. Işıqlandırma sistemi yeniləri ilə əvəz edilib. Körpələr evi və uşaq bağçalarının hər ikisində təhlükəsizlik kameraları quraşdırılıb. Görülən işlərlə yaxından tanış olan dövlət başçısı müvafiq tapşırıqlarını verdi.

Azərbaycanın inkişafı bütün regionun rifahını artırır

"Azərbaycan iqtisadiyyatı inkişaf templəri üzrə MDB-də birinci və dünyada 51-ci yerləri tutur"

Azərbaycanın inkişafı regionda bütün ölkələrin əhalisinin rifahının artımına xidmət edir. Bu barədə Azərbaycan Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri Ramiz Mehdiyev bəyan edib.

"Bu gün Azərbaycan sürətlə inkişaf edən dövlətlər sırasındadır, bu regionda ölkələrin əhalisinin rifahının artımına imkan yaradır", - deyərək R.Mehdiyev Bakıda keçirilən İslam Konfransı Təşkilatına üzv ölkələrin beyn mərkəzlərinin III forumunda çıxışında bəyan edib.

Onun sözlərinə görə, Bakı-Tiflis-Ceyhan, Bakı-Tiflis-Ərzurum və s. kimi boru kəməri layihələri regionda əhalinin rifahının artımına xidmət edir.

Prezident Administrasiyasının rəhbəri qeyd edib ki, əgər müstəqilliyi birinci illərində Azərbaycanın dövlət büdcəsi cəmi 500 milyon dollar təşkil edirdisə, 2012-ci ildə büdcə 22 milyard dollara çatacaq. Beynəlxalq təşkilatların məlumatlarına istinad edərək, R.Mehdiyev qeyd edib ki, "Azərbaycan iqtisadiyyatı inkişaf templəri üzrə MDB-də birinci və dünyada 51-ci yerləri tutur". "Gələcək 10 il ərzində Azərbaycan qeyri-neft sektoru hesabına ölkə iqtisadiyyatını 2 dəfə artırmağı planlaşdırır", - deyərək bildirdi.

R.Mehdiyev forum iştirakçılarını dünyada baş verən hadisələrə zamanında reaksiya vermək məqsədi ilə sıx əməkdaşlığa çağırıb. "Dünya ictimaiyyəti qarşısında duran çağırışlar İslam Konfransı Təşkilatına üzv ölkələrin beyn mərkəzləri arasında əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsini tələb edir", - deyərək əlavə edib ki, yalnız bu şərtlərdə çağırışlara operativ cavab vermək mümkün olacaq.

Bizim xarici siyasətdə qonşularımızla münasibətlərin yaxşılaşdırılması prioritet məsələlərdən biridir. Bunu xarici işlər naziri Elmar Məmmədov Bakıda işinə başlamış "İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı ölkələrində dəyişikliklər və transformasiyalar" mövzusunda İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərin beyn mərkəzlərinin 3-cü forumunda çıxışı zamanı deyib.

"Müstəqillik illərində də biz bu məqsədimizə demək olar ki, nail olmuşuq. Lakin Ermənistanla aramızda olan problem bu münasibətlərə istər-istəməz mənfi təsir göstərir. Azərbaycan torpaqlarının işğal altında olduğu müddətdə bu münasibətlərin düzələcəyi inandırıcı deyil.

İşğalçıların bizim torpaqlardan çıxmasında israrlıyıq

"Ermənistan və həmsədr ölkələrdəki seçki Qarabağ nizamlanmasına təsir etməməlidir"

Biz əlimizdən gələndə qədər Ermənistanla münasibətləri yaxşılaşdırmaq istəyirik. Lakin işğalçıların bizim torpaqlardan çıxmasında da israrlıyıq".

O qeyd edib ki, bizim məqsədimiz regionda qısa zamanda sülh və əmin-amanlığı yaratmaqdır.

"Ümumiyyətlə, heç bir ölkə torpaqlarının işğal edilməsini istəməz. Bizim də tələbimiz odur ki, BMT-nin qətnamələri çərçivəsində Ermənistan ordusu işğal etdikləri Azərbaycan torpaqlarından çəkilsin".

Elmar Məmmədov ümid edir ki, 2012-ci ildə ATƏT-in Minsk qrupuna həmsədr ölkələrdə, həmçinin Ermənistanda keçiriləcək prezident seçkiləri Dağlıq Qarabağ münasibətlərinin nizamlanmasında durğunluğa

səbəb olmayacaq.

"Bu ölkələrdə qarşıdan gələn seçkiləri nəzərə alaraq, düşünürəm ki, bu il kifayət qədər mürəkkəb olacaq. Digər tərəfdən, biz Ermənistan daxil olmaqla, tərəfdaşlarımıza bu dövrdən problemin həllini təxirə salmaq üçün deyil, etibar tədbirlərinin gücləndirilməsi təşəbbüsləri hesabına qarşılıqlı anlaşmanı artırmaq üçün istifadə etməyi təklif edirik", - deyərək E.Məmmədov bildirdi.

"Hesab edirəm ki, qısamüddətli olmasa belə, o zaman ortamüddətli dövr ərzində biz erməni liderlərinin diqqətini münasibətlərin həllinin yalnız onların xeyrinə olacağına yönəltmək üçün arqumentlər tapacağıq. İnanıram ki, biz müsəlman dünyasının ölkələrinin köməyi ilə buna nail ola biləcəyik", - deyərək bildirdi.

Azərbaycan millətlərindən ən çox türkləşməyə uyan kürdlərdir

Elshan Mustafaoğlu

Məşhur etnoqraf və iqtisadçı alim Məhəmməd həsən Vəlili-Baharlı 1921-ci ildə özünün "Azərbaycan: Coğrafi-təbii, etnoqrafik və iqtisadi

müləhizat" əsərində yazır:

"Azərbaycan millətlərindən ən çox türkləşməyə uyan kürdlərdir. Türkləşmiş olan kürdlər – Pesyan, Gorus, Qaraçorlu və ya Qaracallı, Kürd, Bəxtiyarlı və Bərgüşad qəbilələridir..."

Məhəlli-yerli kürd qəbilələrini sadalayan Vəlili-Baharlı onların aşağıdakı qezalarda məskunlaşdığını yazır:

"...Zəngəzur qəzası – Qaralar, Qaracallı, Sisyan, Kürdhacı, Qazikürdarlı, Kürdəli, Kürdqala; Qazax qəzası – Qaralar; Cəbrayıl qəzası - Qaracallı, Kürdmahmudlu, Kürd

Mahrızlı,

Kürdəfəndilər;

Cavanşir qəzası – Bərgüşad, Kürdbarağı, Qazi Kürdəli, Kürdlər, Kürdbirdəamanyan;

Gəncə qəzası – Səfikürd;

Şuşa qəzası – Kürdqaradağlı, Kürdlər;

Şərur-Daralagöz qəzası – Pesyan.

Bu türkləşmiş kürdlər öz dillərini tamam unutmuşlar. Bununla belə, qoca kürdlər içində kürd dilini bilənlər də az deyildir. Onları hənz mövcud kürd tiplerindən, türk dilini xüsusi bir şivə halında işlətdiklərinə əlavə olaraq kürd sözləri istemal etdiklərindən

Kürdçapıq,

tanımaq olur...

(Vəlili-Baharlı, Azərbaycan: Coğrafi-təbii, etnoqrafik və iqtisadi müləhizat. Bakı, Hökumət mətbəəsi, 1921. / 1993-cü il çapında (Bakı, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı) – səh. 56-57.)

"Azərbaycan kürdləri iki hissəyə təqsim olunur: yerli kürdlər və gəlmə kürdlər. Birincilər ta qədimdən Azərbaycanın cənub-qərbində yaşamaqda idilər; ikincilərse müxtəlif vaxtlarda Azərbaycana gəlmişlər..."

Müəllif hələ 20-ci əsrin əvvəllərində qeyd edir ki, "Azərbaycanda olan kürdlər tamamilə türkləşmişlər".

Bununla bərabər, Vəlili-Baharlı həmin dövrdə kürdlüklerini qoruyan kəndləri qeyd edir:

"Zəngəzur qəzası – Buzlu, Ağcakəndli, Qaraqışlaq, Əliyanlı, Qazikürdlü;

Naxçıvan qəzası – Pesyanlı, Kəmyük, Buzlu və saire; Vedibasar qəzası – Cəlalı; Bunlar öz dillərini saxlamışlarsa da, digər millətlərlə türk dili istemal edirlər."

(Vəlili-Baharlı, Azərbaycan: Coğrafi-təbii, etnoqrafik və iqtisadi müləhizat. Bakı, Hökumət mətbəəsi, 1921. / 1993-cü il çapında (Bakı, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı) – səh. 62-63.)

Dümbülü kürd tayfasından olan Fətəli (Fəth Əli) Xan İsgəndər Xan oğlu Xoyski 1875-ci ildə Şəki şəhərində anadan olmuşdur. Onun atası rus ordusunun general-leytenantı idi. Onların əsli İran Azərbaycanın Xoy şəhərindəndir.

F.Xoyski 1918-ci il dekabrın 26-da təşkil etdiyi III hökumət kabinetində də Nazirlər Şurasının sədri və Xarici İşlər naziri vəzifəsini tuturdu. Məhz onun dövründə Azərbaycan dövlət orqanlarının özülü qoyulmuşdu. Müstəmləkə siyasətinin rəmzi olan Yelizavetpol şəhəri və quberniyasının yenidən Gəncə və Gəncə quberniyası adlandırılması, Qaryagin qəzasının Cəbrayıl qəzası adı ilə əvəz edilməsi, çoxpartiyalı parlament sisteminin yaradılması, Azərbaycan

ması, ana dilində məktəb və seminariyaların açılması və digər mütərəqqi tədbirlər Xan Xoyskinin rəhbərlik etdiyi hökumət kabinetləri dövründə həyata keçirilməyə başlanmışdı.

XX əsrin əvvəllərindən Azərbaycanda güclənməyə və genişlənməyə başlayan milli azadlıq hərəkatı millətinin qabaqcıl övladlarının səyi ilə düzgün istiqamətləndirilərək qalibiyyətlə başa çatdırılmış və 1918-ci il mayın 28-də bütün müsəlman Şərqində ilk demokratik respublikanın yaradılması ilə nəticələnmişdi. Milləti bu müqəddəs amala doğru aparan görkəmli siyasi və dövlət xadimlərindən biri də Fətəli xan Xoyski olmuşdur. 1875-ci il dekabr ayının 7-də Şəki şəhərində anadan olmuş Fətəli xan Xoyskinin

və onun həlli yolları haqqında fikirləri böyük əhəmiyyətə malik olmuşdu. Fətəli xan öz çıxış və təkliflərində çarizmin aqrar məsələnin həllində də müstəmləkəçilik siyasəti yeritməsini pisləyir və göstərirdi ki, bu məsələdə yerli xalqların hüquqlarının bundan sonra da tapdalanmasına heç bir vəchlə yol vermək olmaz və çarizmin köçürmə siyasəti torpaq məsələsi ədalətli həllini tapana qədər dayandırılmalıdır.

1996-cı il yanvarın 6-da "Azərbaycan" qəzetində Dilare Seyidzadə və Asif Rüstəmlinin dərc etdikləri "Vətənə, xalqa sədaqət rəmzi" adlı məqalədə göstərilir ki, F.Xoyski deputat səlahiyyətlərindən istifadə edərək həmkarları X.Xasməmmədov və M.Mahmudovla

FƏTƏLİ XAN İSGƏNDƏRXAN OĞLU XOYSKİ, DÜMBÜLÜ KÜRD TAYFASINDAN OLAN MEŞHUR AZERBAJYAN KÜRDÜDÜR. O, AZERBAJYAN CUMHURİYETİNİN BAŞ NAZİRİ OLMUŞDUR

Cümhuriyyətinin pul və poçt markalarının buraxılması, ana dilində məktəb və seminariyaların açılması və digər mütərəqqi tədbirlər Xan Xoyskinin rəhbərlik etdiyi hökumət kabinetləri dövründə həyata keçirilməyə başlanmışdı.

Fətəli Xan Xoyski görkəmli dövlət xadimi idi

Dümbülü kürd tayfasından olan Fətəli (Fəth Əli) Xan İsgəndər Xan oğlu Xoyski 1875-ci ildə Şəki şəhərində anadan olmuşdur. Onun atası rus ordusunun general-leytenantı idi. Onların əsli İran Azərbaycanın Xoy şəhərindəndir.

F.Xoyski 1918-ci il dekabrın 26-da təşkil etdiyi III hökumət kabinetində də Nazirlər Şurasının sədri və Xarici İşlər naziri vəzifəsini tuturdu. Məhz onun dövründə Azərbaycan dövlət orqanlarının özülü qoyulmuşdu. Müstəmləkə siyasətinin rəmzi olan Yelizavetpol şəhəri və quberniyasının yenidən Gəncə və Gəncə quberniyası adlandırılması, Qaryagin qəzasının Cəbrayıl qəzası adı ilə əvəz edilməsi, çoxpartiyalı parlament sisteminin yaradılması, Azərbaycan Cümhuriyyətinin pul və poçt markalarının buraxıl-

atası İsgəndər xan əslən Cənubi Azərbaycanın Xoy şəhərindəndir. Buradan Qafqaza, Azərbaycanın Nuxa qəzasına köçmüş və Nuxada ailə həyatı qurmuşdur. İsgəndər xan rus ordusunda general-leytenant rüt-bəsində yüksəlmişdir. İsgəndər xanın Cahangir xan, Hüseyinqulu xan, Fətəli xan və Rüstəm xan adlı dörd oğlu olmuşdur. Onlardan Fətəli xan ilə Rüstəm xan Moskva Universitetinin hüquq fakültəsini bitirmişdilər (muvafiq olaraq 1901 və 1913-cü illərdə). Hər ikisi uzun müddət rus ədliyyəsində prokuror, sonra isə vəkil işləmişdilər (Hüseyn Aypara Azərbaycan ictimai mübarizəsi tarixi, Bakı, 1991, səh 235-236). Mövsüm Əliyevin Rüstəm xan Xoyski haqqında məqaləsində ("Odlar yurdu", 1990-cı il, iyun, № 12-13) oxuyuruq ki, Xoyskilərin əsli-nəslə Cənubi Azərbaycanın Xoy şəhərindəndir. Onların nəslinin adı Dümbülü Batman Qılıncıdır. 1803-1806-cı illərdə Azərbaycanı işğal edən rus ordusunun komandanı general Sisyanov Peterburqa göndərdiyi raportda Fətəli xanın ulu babası, Xoy xanı olan Cəfərqulu xanı Xan Xoyski kimi

təqdim etmişdir. Həmin dövrdən bu nəsil Rusiyanın müstəmləkəsi olan Azərbaycanda Xoyski ailəsi ilə məşhurlaşmışdır.

1902-1907-ci illərdə Fətəli xan əvvəlcə Suxumda barışıq hakiminin köməkçisi, sonra həmin məhkəmədə müstəntiq, daha sonralar isə Yekaterinador dairə məhkəməsinde prokuror nəzarəti prokurorunun müavini olmuşdur. Onu da qeyd edək ki, hələ Moskva Universitetində təhsil aldığı tələbəlik illərində gənclər hərəkatına qoşulmuş, Moskva Universitetini təkcə hüquqşünas kimi deyil, həm də geniş dünyagörüşlü bir siyasətçi kimi başa vurmuşdu. 1905-ci ilin avqustunda Nijni Novqorod şəhərində keçirilən Rusiya müsəlmanlarının I qurultayında yaradılmış "İttifaqi müsəlmin" təşkilatının işində fəal iştirak etməsi, hüquq və iqtisadiyyat komissiyalarının tərkibindəki gərgin fəaliyyəti də bu deyilənləri bir daha təsdiq edirdi. 1907-ci ildə Fətəli xan Xoyski Yelizavetpol quberniyasından II Dövlət Dumasına deputat seçilir və Dumanın müsəlman fraksiyasına daxil olur. Dumadakı fəaliyyətində xüsusilə aqrar məsələ

birlikdə Rusiyanın Müdafiə Nazirine sorğu göndərmiş, hərbi səhra məhkəməsinin ölüm hökmü çıxardığı qafqazlı hərbiçilərin əfv olunmasını xahiş etmişdi. Xoyski eyni zamanda mayın 18-də 173 deputatın imzası ilə milli və dini fərqlərə görə vətəndaşların siyasi və mülki hüquqlarını məhdudlaşdıran qanunların ləğv olunması haqqında Dövlət Dumasına layihə təqdim etmişdir. Yalnız 1907-ci il iyunun 3-də Dövlət Dumasının qovulması həmin layihənin müzakirəsinə imkan verməmişdir. Bir sözlə, F.Xoyski xalqın mənafeyi ilə bağlı bütün məsələlər ətrafında öz fikrini bildirmək üçün Duma tribunasından məharətlə istifadə etmişdir. Görünür, bu sahədə əldə edilən təcrübə F.Xoyskinin sonrakı siyasi fəaliyyətində də silinməz izlər buraxmışdır. O, 1908-ci ildən 1917-ci ilin əvvəllərinə kimi əvvəlcə Gəncə, sonra isə Bakı dairə məhkəmələrində andlı müvəkkil və hüquq məsləhətçisi işləsə də, siyasi xadim kimi fəaliyyətini dayandırmamış və xalq arasında böyük nüfuz qazanmışdır.

Ardı var

Azərbaycanın sovetləşməsi və Qarabağın qara günləri

və təşkilat şöbəsinin müdiri Matyuşin yazırdılar ki, “Qarabağın ərazisi Azərbaycanın tərkibinə daxildir və partiya təşkilatı da AK(b)P-nin bir hissəsidir”.

1921-ci ilin 5 iyul qərarından sonra bir müddət sakitlik olsa da, Kirov və Orconikidzenin təşəbbüsü ilə Zaqafqaziya Diyar Komitəsi Rəyasət Heyətinin 1922-ci ilin oktyabr ayının 27-də keçirilən iclasında AK(b)P MK-ya Qafqaz Bürosunun 5 iyul qərarının reallaşdırılması tapşırıldı. Zaqafqaziya Diyar Komitəsinin həmin iclasının qərarı ilə A.Karakozov Qarabağ İcraiyyə Komitəsinin sədri təyin edildi, eyni zamanda Ermənistanda fəaliyyət göstərən S.Şaduns Qarabağa məsul vəzifəyə təyin edilmək üçün Azərbaycan KP MK-nın sərəncamına göndərildi.

Bundan 3 gün sonra AK(b)P MK rəhbərliyi “Dağlıq Qarabağın muxtariyyəti haqqında” məsələni müzakirə edib Zaqafqaziya Diyar Komitəsinin tapşırığını həyata keçirmək üçün müvafiq komissiya yaratdı. Elə həmin gün Ağamalıoğlu başda olmaqla Karakozov və Sviridovdan ibarət komissiyanın tərkibi iclasda təsdiq edildi.

Eyni zamanda AKP MK-nın tapşırığı ilə Qarabağın dağlıq hissəsində olan kənd sovetləri sədrlərinin və partiya təşkilatları katiblərinin müşavirəsini keçirmək üçün L.Mirzoyan və Ə.Qarayev həmin ilin noyabrında Şuşaya ezam edildilər. Üç günlük müzakirələrdən sonra müşavirə Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın tərkibində saxlanılması haqqında qərar qəbul etdi.

1922-ci ilin dekabr ayının 14-də bəzi etirazlara baxmayaraq Zaqafqaziya Diyar Komitəsi Dağlıq Qarabağ üzrə xüsusi komitə yaradılmasına nail oldu və bir gün sonra, dekabr ayının 15-də Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin kommunist fraksiyası və AK(b)P MK-nın Rəyasət Heyəti “Qarabağ haqqında” Zaqafqaziya Diyar Komitəsinin qərarını müzakirə edib Kirov, Mirzabekyans və Karakozovdan ibarət xüsusi komissiya yaratdı, Armenak Karakozovun sədrliyi ilə 7 nəfərdən ibarət olan komitə formalaşdırdı. Komitəyə Şuşa, Cəbrayıl və Cavanşir qəzalarının icraiyyə komitələrinin sədrləri daxil olmalı, üç nəfər isə katibliklə birlikdə Karakozov tərəfindən irəli sürülməli idi və onlar sovet orqanlarından keçməklə Rəyasət Heyətində təsdiqlənməli idilər.

Az sonra həmin üç nəfəri A.Karakozov belə müəyyən etmişdi: Şaduns, Tavakalyan

və Papazyan. Rəyasət Heyəti Azərbaycan MİK-ə və XKS-ə tapşırıldı ki, 7 gün müddətinə Dağlıq Qarabağ üzrə komissiyanın və komitənin yaradıldığı barədə dekret elan etsin. Dağlıq Qarabağ üzrə komitəyə Mərkəzi orqanlarla müstəqil əlaqə saxlamaq hüququ verildi.

Dekabr ayının 17-də keçirilən AK(b)P MK-nın Rəyasət Heyətinin iclasında A.Karakozov sədr olmaqla Məmmədخانov, Ağazadə, Tavakalyan, Papazyan və Şadunsdan ibarət Dağlıq Qarabağ komitəsinin tərkibi təsdiq edildi. RK(b)P Zaqafqaziya Diyar Komitəsindən xahiş edildi ki, Dağlıq Qarabağ komitəsində işləmək üçün Papazyanı Ermənistan XKS-nin katibi, Fanokolyansı isə Zəngəzur qəza komitəsinin katibi vəzifəsindən azad etsin. Mir Cəfər Bağirova tapşırıldı ki, yuxarıda adları sadalanan tərkibi təcili olaraq XKS-dən keçirsin. Karakozova həvalə edildi ki, təcili olaraq komitənin fəaliyyəti üçün zəruri olan vəsaitin smetasını tutub həmin axşam keçiriləcək XKS-nin iclasına təqdim etsin. Ən qəribəsi o idi ki, 17 dekabr iclasında İrəvana getmək üçün A.Karakozova iki həftəlik məzuniyyət verildi.

Ümumiyyətlə, 1922-ci ilin payızından başlayaraq Qarabağda rəhbər vəzifələrdə işləyən ermənilərin Ermənistanla əlaqələri intensiv xarakter almağa başladı. Digər tərəfdən isə 20-ci illərin əvvəllərində Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsi uğrunda mübarizədə açıq və gizli şəkildə fəal iştirak etmiş bir sıra ermənilər

Görünür, teleqramda sadalanan işçilərin siyahısını A.Karakozov az əvvəl AKP MK-nın Rəyasət Heyətinin qərarı ilə özünün iki həftəlik məzuniyyətini İrəvanda keçirərkən İonisyana birlikdə hazırlamışdı. Bu teleqramı eyni ilə S.Kirov bir həftə sonra A.Myasnikova da göndərmiş və onun sonuna əlavə etmişdi: “Kadrları möhkəmləndirmədən Qarabağda işləri təşkil etmək mümkün deyil”.

Göründüyü kimi, 1923-cü ilin əvvəllərindən Ermənistandan dəvət edilən rəhbər partiya və sovet işçilərinin Qarabağa müxtəlif məsul vəzifələrə təyin edilməsi geniş xarakter almağa başladı və məhz bunun hesabına ermənilər orada vəziyyəti dəyişməyə nail oldular. Azərbaycan rəhbərliyinin belə kadr siyasəti ermənilərin Dağlıq Qarabağda möhkəmlənməsinə gətirib çıxardı.

Zaqafqaziya Diyar Komitəsinin 1922-ci ilin sonlarında yaratdığı Qarabağ komitəsi hələ 1923-cü ilin may ayının 20-də hazırladığı “Qarabağ məsələsinin həlli layihəsi” adlı təkliflərini iyun ayının 20-də AK(b)P MK-nın Rəyasət Heyətinin müzakirəsinə verdi. Orada göstərilirdi ki, dağlıq və düzən Qarabağ iqtisadi baxımdan bir-biri ilə sıx bağlıdır. Layihədə Dağlıq Qarabağın Ermənistanla ayrılması bölgədə işləri lazımi səviyyədə aparın hazırlıqlı türk işçilərin olmaması ilə izah edilirdi: “Nə qədər ki, Mərkəz (Bakı - C.H.) gücünün ən böyük və ən yaxşı hissəsini neft cəbhəsinə atır və öz diqqətini başlıca olaraq Bakı və onun rayonlarına yönəldir, nə qədər ki, müsəlman qüvvələrinin böyük çatışmazlıqları var və üç il ərzində vilayətin idarə olunmasında planlaşdırılmış işin (mədrif, yer quruluşu, nəqliyyat, kooperasiya, ticarət və s.) hər hansı əlaməti belə yoxdur, nə qədər ki, Qarabağın böyük bir hissəsi öz coğrafi vəziyyətinə görə Mərkəzdən ayrılıb, nə qədər ki, azlığın hüquq və mənafeyini qorumaq zəruridir, Qarabağda inzibati-idarəçilik islahatları həyata keçirilməlidir”.

Kirovun sədrliyi və İnozemsövun katibliyi ilə keçən iclasda Xanbudaqov, Qarayev, Mirzoyan, Bağirov, Vareykis, Çaqin, Konyuşkin, Qasımov, Rəhmanov, Maşkeviç və digərləri iştirak edirdi. Geniş müzakirələrdən sonra bir neçə bənddən ibarət qərar qəbul edildi. Orada göstərilirdi: a) Qarabağın həm yuxarı, həm də aşağı hissəsinin bir inzibati vahidə ayrılması zəruri hesab edilsin; b) Qarayev sədr olmaqla Bağirov, Dövlətov, Mirzoyan, Xanbudaqovdan ibarət komissiyaya tapşırılsın ki, üç gün müddətinə bu məsələni ayrıntıları ilə öyrənib bəyənilməsi üçün MK-nın Rəyasət Heyətinə təqdim etsinlər; v) A.Karakozov və X.Şaduns təklif edilsin ki, Qarabağ məsələsinin həllinin müzakirəsində iştirak etmək üçün RKP Zaqafqaziya Diyar Komitəsinin iclasına getsinlər; q) E.Xanbudaqov xüsusi rəydə qaldığı üçün onun rəyi protokola əlavə olunsun.

Orada qeyd olunurdu ki, “Qarabağ məsələsinin qəti şəkildə həlli üçün Dağlıq Qarabağın muxtar vahidə ayrılması haqqında Azərbaycan XKS-nin 1920-ci il may tarixli dekretinin həyata keçirilməsi zəruridir. Heç bir digər qərar Qarabağın milli azlığının tələblərini təmin edə bilməz. Əgər qeyd edilən məsələ ayrı formada həll edilərsə, biz dəfələrlə bu müzakirələri keçirməli olacağıq”.

Ardı var

Cəmil HƏSƏNLİ

Tarix elmləri doktoru, professor
“Media forum” saytı tarixçi alim Cəmil Həsənlının “Azərbaycanın sovetləşməsi və Qarabağın qara günləri (1920-1923)” araşdırmasını oxuculara təqdim edir.

Əvvəli ötən sayımızda

Mübahisəli torpaq məsələlərini həll etmək üçün yerlərə səlahiyyətli komissiya göndərilməsi Torpaq Komissarlığına təklif edildi. Eyni zamanda hər 4 qəzada partiya və sovet işinin yenidən təşkil olunması istiqamətində bir sıra addımların atılması məqsəduyğun sayıldı, ilk addım kimi Şamil Mahmudbəyov Şuşa qəzası icraiyyə komitəsinin sədri vəzifəsindən azad edildi və onun yerinə Əliqulu Babayev təyin edildi.

Təşkilat Bürosunun qərarına görə, Qarabağın muxtar hissəsinin sərhədlərini müəyyənləşdirmək üçün Torpaq, Hərbi Dəniz və Daxili İşlər komissarlıqlarının nümayəndələrindən ibarət xüsusi komissiya yaradıldı. Halbuki üç gün əvvəl AK(b)P MK-nın Təşkilat Bürosunun və Qarabağın məsul işçilərinin geniş təmsil olduğu konfransda Dağlıq Qarabağa ayrıca muxtar vilayət statusu verilməsi məqsəduyğun hesab edilməmişdi.

Qarabağın dağlıq hissəsinə muxtariyyət verilməsi haqqında Qafqaz Bürosunun məlum qərarından sonra Mərkəz bu məsələyə aid olan ən kiçik məqamları belə diqqətdə saxlayırdı. 1922-ci ilin may ayının 22-də İ.Stalin Azərbaycan K(b)P MK-nın baş katibi S.Kirova məktubunda istehzayla soruşurdu: “Deyirlər, Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsində Qarabağı, demək olar, “əsl qarabağlı” Fonşteyn təmsil edir?”

İyun ayının 18-də Stalinə göndərdiyi gizli cavabda Kirov izahat verirdi ki, “Kimsə sizi yanlış məlumatlandırıb... Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin Qarabağdan olan üzvlərinin siyahısını sizə məlum edirəm: 1) Əhmədov, 2) Arzanyan, 3) Ələkbərov, 4) Məmmədخانov, 5) Mirzabekyans, 6) İldırım. Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin üzvlüyünə namizədlər: 1) Hacıbəyli, 2) Avetisov, 3) Xanbudaqov, 4) Hacıyev. Bundan əlavə Mirzabekyans Azərbaycan XKS-ə komissar vəzifəsinə keçirilib”.

Həmin dövrdə Mərkəzin Qarabağda fəaliyyət göstərən partiya təşkilatını Azərbaycan partiya təşkilatına tabe etməməyə müəyyən cəhdləri var idi. Buna ermənilər Moskvanın vasitəsi ilə nail olmaq istəyirdilər. Ona görə də 1922-ci ilin avqust ayının 1-də RK(b)P MK-ya göndərdikləri teleqramda AK(b)P MK-nın katibi S.Kirov

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN «ŞƏRƏFNAMƏ» ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Əvvəli ötən sayımızda

Mənbələrdəki məlumatlara görə 1549-cu ildə Van hakimi İskəndər paşa Kürdüstan ordusu ilə birlikdə İrəvan üzərinə hücum etdi və bir çox şəhər və kəndləri qarət edib yandırdıqdan sonra geri qayıtdı (59, 342).

Beləliklə, məlum olur ki, Osmanlı və İran dövlətləri azlıqda qalan xalqların ölkəsini qarət etməkdən başqa, həm də o xalqın varlığını məhv edirdilər. Bu iki istilaçı dövlət arasındakı müharibələr müvəqqəti surətdə dayandığı zaman belə kürd tayfaları bir-birinə qarşı qoyulurdu.

XVI əsr boyu Səfəvilər hakimiyyətinə qarşı çıxan kürd tayfaları Osmanlı sultanı tərəfindən, Osmanlı sülaləsinə qarşı çıxan kürd tayfaları isə Səfəvilər tərəfindən hörmətlə qəbul edilib və hətta mükafatlar alırdılar. «Şərəfnamə» də qeyd edilir ki: «I Şah Təhmasibdən üz döndərən və Sultan Süleyman Qaziyə tabe olan Mahmudi tayfasının başçısı Xan Məhəmmədin maddi təminatı üçün Diyarbəkir xəzinəsindən gündə 100 axca maaş təyin edilmişdir» (76, 304).

1541-ci ildə Sultan Süleyman Qazi I Şah Təhmasibə tabe olan Mukri tayfası üzərinə basqın edir. Bu basqın zamanı Ərdəlan əyaləti qarət edilir və bir çox kürd ailəsi evsiz-eşiksiz qalır. Ümumiyyətlə, kürd xalqının tarixi bu kimi qardaş qırğınları və fəlakətli hadisələrlə doludur.

Uzun zaman davam edən bu vəziyyət Şərqi ən qədim xalqlarından biri olan kürdlərin tam əsarət altına düşməsinə zəmin yaratmışdır.

1552-ci ildə Hacı bəy Dumbilini öldürən Mahmudi tayfasının başçısı Həsən bəyi, Sultan qızıl qılaflı qılıncla mükafatlandırıldı. Bidlisi yazır ki: «Sultan Mahmudi tayfasına mükafat olaraq 30 min mal-davarını yaylaq-qışlaq vergisindən də azad etdi» (76, 307).

Beləliklə, sultan siyasəti qardaş bir xalqı bir-birinə qarşı qoyaraq vətəninə yaylaq və qışlağında maldavar saxlamaq hüququ verməklə onu mükafatlandırır. Sultan Süleyman Qazi Ərdəlan əyalətini işğal etmək üçün dörd dəfə qanlı müharibə təşkil etdi. Bidlisi qeyd edir ki: «O, yalnız 19 ildən sonra 1561-ci ildə Ərdəlan əyalətini Osmanlı torpağına qata bilmişdir» (76, 84-87).

Sultan hökuməti kürd tayfa başçılarına öz irsi əmirlik hüququnu vermək üçün onu əvvəl Səfəvilər dövlətinə qarşı basqına göndərir və müvəffəqiyyətlə qayıtdıqdan sonra, əmirlik hökmünü verirdi. 1563-cü ildə vəzir İskəndər paşa Heqari əmirliyini Zeynal bəyə vermək üçün onu Azərbaycanda yaşayan kürd tayfalarını qarət etməyə göndərdi. Zeynal bəy Salmas nahiyəsində qardaşı Bayəndur bəylə üz-üzə gəldi. İki qardaş arasında baş verən müharibə nəticəsində Bayəndur bəy məğlub oldu. Kürdlərdən çoxu öldürüldü və əsir alındı. Bidlisi göstərir ki: «Zeynal bəy böyük qənimətlə vəzirin yanına gəldi və beləliklə də, Heqari əmiri təyin oldu» (76, 101-102).

Kürd xalqı üçün nisbətən sakit həyat II Sultan Səlim zamanında (1566-1574) mümkün olmuşdur. Çünki onun dövründə Osmanlı-İran müharibələri baş verməmişdi. Lakin III Sultan Muradın zamanında (1574-1594) kütləvi kürd qırğını və Osmanlı-İran müharibələri yenidən başladı.

III Sultan Murad Səfəvilər dövlətinin zəifləməsindən istifadə edərək Azərbaycan ərazisində yaşayan kürdləri Səfəvilər əleyhinə qaldırdı. O, həmin işin icrasını Van əyaləti bəylərbəyisi Xosrov paşaya tapşırırdı. Paşa Azərbaycanın Salmas, Xoy, Urmu rayonları üzərinə basqın təşkil etdi, sonra isə Sulduz, Miyandab və Marağa ətrafındakı kürd tayfalarını İran dövləti əleyhinə qaldırdı.

Həmin ildə Heqari əmiri Zeynal bəy təkrarən

Azərbaycan kürdlərini qarət etməyə göndərildi. Zeynal bəy Mərənd, Gərgər və Zünuz rayonlarını qarət edib qayıdan zaman Qızılbaşlar tərəfindən öldürülür. «Şərəfnamə» dəki məlumatlara görə onun oğlu Zəkəriyyə irsi əmirlik hüququnu almaq üçün Osmanlı sarayına külli miqdarda pul vermişdir (76, 104).

«Münşaat səlatin» də deyilir ki: «III Sultan Murad xan Xosrov paşa vasitəsi ilə Şərqi səfərində iştirak edən bütün döyüşçüləri, o cümlədən öz silahlı qüvvələri ilə sərhəddi qoruyan sahibi Əkrad hakimlərini də təqdir etmişdir» (98, 90-91).

Beləliklə, Osmanlı sultanları I Sultan Səlim zamanında bağlanan müqaviləyə zidd olaraq, irsi yol ilə atadan oğula verilməli olan əmirlik vəzifəsini böyük məbləğ müqabilində ya əsil varisinə satır və ya da onu osmanlı zadəganlarına verirdilər. Ona görə də XVI əsrin ortalarında Kürdüstanın bir sıra əyalət və vilayətlərindəki bəylərbəyi və əmirlər Osmanlı paşalarından ibarət idi.

Bidlisi göstərir ki: «Mosul əyalətinin bəylərbəyisi Əli Paşa Hezo əmirliyini əsil varisi Məhəmməd bəyə qaytarmaq üçün ondan çoxlu hədiyyələr aldı, lakin o hədiyyələr paşanın tamah gözünü doydurmadı» (76, 205-206). Van əyalətinin bəylərbəyisi Xosrov paşa Hüsniqif əmiri Məlik Süleymanı irsi əmirlik hüququndan əl çəkməyə məcbur etdi. Bidlisi yazır ki, o, «7 yüz min axca müqabilində Ruha əmirliyini ona verdi. Lakin sonra həmin əmirliyi də geri aldı» (76, 160).

Bəzi hallarda osmanlı məmurları tayfa başçılarından külli miqdarda pul alıb, heç köməklik göstərmirdilər. Bidlisi yazır ki: «Xizan əmiri Həsən vilayətin gözəl kəndlərini və öz irsi torpaqlarını satdı. O, əldə etdiyi pulu Osmanlı başçılarına və zadəganlarına xərc etdi, lakin yenə də özünü bir tərəfə çıxara bilmədi» (76, 216-217).

Bəzi kürd tayfa başçıları sultan qarşısında özünü doğrultmaq və sultanın qəzəbindən xilas olmaq üçün Azərbaycan ərazisinin kürd rayonlarına basqın edir və gətirdiyi qənimətlərdən sultana hədiyyə verirdi. 1581-ci ildə III Sultan Murad Səhran əmiri Süleymanı cəzalandırmaq istəyirdi. Bunu bilən Süleyman Qızılbaş rayonlarını qarət etməyə getdi. Bidlisi qeyd edir ki, «O, gətirdiyi əsirlərdən və çoxlu sərvətdən sultan sarayına göndərdiyi üçün sultan onu əfv etdi» (76, 279-280).

Beləliklə, Sultan hökumətinin kürd xalqına olan mənfi münasibətini bu faktlar bir daha sübut edir. Bu göstərilənlərdən əlavə, sultan Kürdüstanın məhsuldar əyalət və vilayətlərini rəsmi surətdə qəsb etdikdən sonra da bir sıra sənət rayonlarının vergisini özünə məxsus etdi. Bidlisinin yazdığına görə «Miyafariqin nahiyələri ilə birlikdə Cəsqə kəndində yaşayan kafirlərin vergiləri sultana verilməli idi» (76, 247). Bu kimi sənət rayonlarında cinsi vergi deyil, pul vergisi tətbiq olunurdu (76, 354).

Beləliklə, XVI əsrin əvvəllərindən başlanan Osmanlı-İran müharibələri təkcə Kürdüstan, Ermənistan və Gürcüstan xalqları üçün fəlakətli deyildi. O, eyni zamanda müharibə aparən hər iki ölkə zəhmətkeşlərinin də iqtisadi həyatını pozurdu. Çünki müharibənin bütün ağırlığı xalq kütləsinin üzərinə düşürdü. Məhz buna görə də cana gəlmiş xalq hökumət əleyhinə üsyan edir və hətta terrora əl atırdı. Türk müəllifi Vəzir xan yazır ki, 1568-ci ildə baş nazir Suqollu Məhəmməd paşa bir dəli tərəfindən öldürüldü. Bundan sonra işlər artıq qarışdı və islahat etmək üçün dövlət xəzinəsində pul qalmadı (128, 77). Lakin müəllif terrorçunun dəli olduğunu riyakarlıqla qeyd edir.

Hadisələrin gedişindən məlum olur ki, baş nazir vətənpərvər ünsürlər vasitəsilə öldürülmüşdür. Çünki

o zaman xalq içərisindəki üsyan hərəkatından başqa, hətta orduda da hökumət əleyhinə üsyanlar baş vermişdi (53, 432-433). Vəzir xan XVI əsrin axırında baş verən Osmanlı-İran müharibəsindən bəhs edərkən yazır: « Bu müharibə əks nəticəni vermədi. Yüzlərlə osmanlı səbəbsiz öldürüldü və dövlət xəzinəsi boşa çıxdı» (128, 93).

Ölkəni bürüyən fəlakətlər nəticəsində Osmanlı ordusu müharibə etməkdən və üsyanları yatırmaqdan açıqdan-açıq imtina edirdi. 1583-cü ildə III Sultan Murad, Kürdüstan əmirlərini Həsən paşanın başçılığı ilə Tiflis xəzinəsini gətirməyə ezam etmişdi. Həmin səfərdə iştirak edən Bidlisi yazır ki: «Osmanlı qoşunu sayca çox, kafir gürcü qoşunu isə az idi, lakin gürcülər qalib gəldi» (78, 270-271). «Şərəfnamə» müəllifinin bu qeydi yuxarıdakı fikri bir daha təsdiq edir. Bəzi türk müəlliflərinin yazdıqlarına görə III Sultan Murad zamanında təkcə ordu sıralarında 10 dəfə üsyan baş vermişdi (53, 432-436). III Sultan Məhəmməd (1594-1603) zamanında isə bir sıra Osmanlı vilayətlərində və istila edilmiş yerlərdə dövlət əleyhinə üsyanlar baş verir. Sultan üsyanları boğmaq üçün qoşun göndərdi, lakin bir nəticə əldə edə bilmirdi. Səlim Sabit yazır ki: «Qoşun üsyançılara qarşı qətiyyətsizlik göstərdiyinə görə islam ordusu məğlub olurdu» (74, 16). Əhməd Rasim yazır ki, III Sultan Məhəmməd taxta çıxan günü xalqı qorxutmaq məqsədilə bir çoxlarını edam etdirdi və bir çoxlarının da qollarını kəsdi. Müəllif sözünə davam edərək göstərir ki, ölkəni idarə etmək üçün daxili siyasət bunu tələb edirdi (53, 456).

XVI əsrin əvvəllərindən etibarən Osmanlı və İran dövlətləri əleyhinə baş verən daxili üsyanlarla yanaşı kürd tayfaları da öz müstəqillikləri uğrunda mübarizə aparırdı. Bu mübarizədə onlar hətta silaha da əl atırdılar. Həmin əsrdə baş verən bir sıra tayfa üsyanları sonrakı əsrlərdə davam edən milli azadlıq hərəkatının əsasını qoydu və ona zəmin yaratdı.

Osmanlı hökumətinin kürd xalqına qarşı mənfi münasibətini türk xalqının qabaqcıl adamları böyük qəzəblə tənqid edirdi. Ziya paşa özünün «Ey məzlum kürd» adlı şeirində yazırdı:

*İqbalına, ədbarına, bel bağlama dəhrin,
Bir dairədə dövr eləməz, çəmbəri dövrən.
Zalim yenə bir zülmə giriftar olur axir,
Əlbəttə, olur o bəqanın xanəsi viran (89, 94).*

Ardı var

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistefa Barzanî

Piştî Silemaniyê, gunde Barzan dibe navenda xebata siyasi li başurê Kurdistanê:

Piştî şikesta şorişa Şex Mahmudê nemir barê xebat û karê Kurdayetiyê li başurê Kurdistanê bi yekcarî dikeve here-

ma Behdînan ku navenda rêberatiya ve xebat û hereketa gundê biçûke Barzan e. Qeza Mêrqaşor ku nahîyên Mêeqaşor, Barzan û Şêrvan digire ber xwe, girêdayî wîlayeta Hewlêrê ye.

Devera Barzan beriya kû piştî çend serhildanên kurdan bi yekcarî ji aliyê rêjîmên dagirker ve wêran bibe, 400 gundên awedan têda hebune û hejmara runiştvanan heremê zêdetir ji 40 hezar kesan buye. Herema Barzan û navenda wê gundê Barzan di çaxê Şêx Ebdulsalamê yekem da ku di sala 1872-ê zayînî de wefat kir, ji ber ku tekeya terîqeta Neqşebendî li Nehriyê têda bu, mîna navendeke olî û awedan ku herdem tevî mirîdên ve terîqetê bu, tihat hesibandin. Şêx Ebdulsalamê yekemîn berêvajî şêx û axayên hemdemî xwe, mirovekî dadmend û bi edalet bu. Wek jêderên biyanî didin xuyakirin di çaxê wî da hinek karên baş û xebatên sosyalî ji bo pêşketina jîyan û rewşa civakî hatin kirin ku ger bi pîvanên roja îro bîn nixandî û şirovekirin, di wê serdemê de pir girîng bun. Ji wan karan: parvekirine zevî û erdê

çandinê bi ser gundîyan de, qedexekirina milkdariya zêde bi şeweyên fêodalî, qedexekirina bi zorê zûdayîna keçan û parastina siruşt Kurdistanê anku birina dar û dirextan, şewitandina daristana û qedexekirina kuştin teyr û tiwalan, neçira heyvanên kovî, bêhinfreyî li hemberî diyanetên der û dora coxrafiya jîyana wan û herema Behdînan (Jîyana hevpar bi

Kurdên êzidî, turkmên, kildanî, yehudî, xaçparêzên ermeni ê musliman bun û ...) jîyana dostanî bi hemu gelên heremê re û xala herî girîng parastina mafê gelê kurd û serkeşiya bizava netewîya kurdan di heremek coxrafiya girînga Kurdistanê de ku nişana demokratîkbuna bîr û ramanên bireveberên Barzanî bû, tesîrek mezin li ser bizava siyasî loliya ve malbatê danî.

Piştî wefata Şêx Ebdulsalamê yekem kurê wî Şêx Mihemed Barzanî dibe cigirê wî. Şêx Mihemed piştî zewacê dibe xwe-duye pênc kuran: Şêx Ebdulsalam, Şêx Ehmed, Mistefa Barzanî, Mihemed Sîdik û Şêx Babo. Wan tevan ji desbêka xwe-nasandinê bu hemu awayan xebat kirin ku rîya kalkê xwe ya xizmeta ji bo gel di hemu warên siyasî, olî û civakî de dibomînîn.

Navdartirîn endamê ve malbatê ku tevaya temenê xwe di rîya xebata siyasîya jib o kurd û Kurdistanê derbas kir, Mistefa Barzanî ye.

Mistefa Barzanî kîye, çikirîye û serhildana wî di dîroka Kurdistanê de xwedî rolekî çawaye?

... Jîyana te jî tijî buyer, derdiberî û niştimanperwarîya Mistefa Barzanî ye heja radeyeke. Bersîva van pirsên me bide.

Jîyanê nemir Mistefa Barzanî, malbata wan û çend buyerên din di jîyana wî da.

Mistefa Barzanî di 14-ê adara sala 1903-an (14. 03. 1903) de le gundê Barzan hat dinê. Beriya ku ew cavên xwe bi jîyana dinyayê veke, bavê wî (Şêx Mihemed) ji di sala 1903-an de wefat kiribu.

Li gor çavkanîyên dîrokî her çend nerazîbun (itiraz) û bizava Şêx Ebdulsalam Barzanîyê duyemîn li dijî Osmanîyan zêde dewam nekir, clê ev serhildan û serhildanên din yê mîna serhildana eşîreta Millîyan bi serokatîya İbrahîm Paşayê Millî û çend serhildanên din li heremên cuda bi cudayên Kurdistanê, bun sedemên xweşkirina zemînêya çêbuna şoreşa İtîhadîyan di sala 1908-an de.

Çaxe çalakî û lêbatên siyasîyan Barzanîyan vedigere bo destbêka sedsala XX-an ku bi serokatîya Şêx Ebdulsalamê duyemîn di sala 1907-an de bi qasî du mehan li heremê berdewam bû. Piştî ku Osmanîyan serî hildan tekşikandin gelek kes zindanî kirin ku Mistefayê 3 salî

jî yek ji wan bu ku bi dayika xwe ve di girtîgeha Musilê de hatin girtin. Mistefa Barzanî zu tema derdê duri û xema bindestiya gelê xwe ji sê salîya, dema ku hê zarok bu di nava lepên dujminê dagirker da kesand. Salek piştê di çaxê hêrişa êtihadê de gundê Barzan ket ber hêrişa hêzên wan yê di bin serokatîya Silêman nezîf Paşa

da. Ji ruyê neçariya Şêx Ebdulsalam Barzanî pêna xwe bo Seyîd Tehayê Nehrî dibe û di gunde Rajan li herema Mirgever (wîlayeta Ûrmîyê - Rojhilatê Kurdistanê) dimîne û bi hevkarîya serokê Kurd nemir Simkoyê Şikak bi karbidestên Rusan re dikeve nava peywendîyan siyasî, lê mixabin çaxe ku ew li herema Mirgever bû, ji aliyê xwefiroşekî bi navê (Sofi Ebdullah) ve bi şeweywk namer-dane hat girtin û ew teslimî dewlwa Osmanîyan kirin. Osmanîyan di 14-ê çiraya paşîn sala 1914-an de piştî pekanîna dadgehek formaliê, Şêx Ebdulsalamê Barzanî li bajare Musilê darda kirin.

Di etmosfêrek wiha tijî kîna li hemberî dewletên dagirker û zordariya destgeh û berpirsyarên hokumeta Osmanî de, Mistefa Barzanî ji mîna İsmail Axayê Şikak, Şêx Mehmudê Berzençî û gelek serokên din yê kurd çavên xwe bi jîyaneke tijî eş û elem vedike û di nava malbatek olî de mezin dibe. Ev rewşa jîyanê pêşeroja jîyan û helwesta siyasîya wî lidêrê kurd ji dide destnîşan kirin û ew bîr û ramanên Kurdayetiyê bêtir di hest û mêjiyê xwe de dide perwerdekirin.

Piştî ku Osmanîyan bi bêbextî Şêx Ebdulsalam Barzanî şehîd kirin, Şêx Ehmedê birayê wî bu rêber û serkarê herema Barzan û eşîretên Barzanî. Wê demê temenê Mistefa Barzanî 18 salî bu. Beriya wê li gor çavkanîyên dîrokî di navbera salên 1917-a, 18 û 19-an de, Şêx Ehmedê Barzanî birayê xwe yê xurt Mistefa Barznîyê 16 salî bi Şêx Abdulrehmanê Şirnexî rê jib o lidarxistina kar û barê şoreşek berfireh li bakurê Kurdistanê dişîne bajarê Muşê û ew li wir hev dîtîneke bi Şêx Ebdulqadirê Nehrî û Şex Seide Pîran re pêk tîne. Herwiha Şêx Ehmed bi şeweyek nihîni ji sala 1920-an û pêde bi Şêx Mehmudê Berzençî û

Simkoyê Şikak re ku sergermî xebeta li dijî her du dewletên Îraq û Îranê bun, dikeve nava tekêlîyên polîtîk. Mistefa Barzanî ji çaxê li xwe famand, zû bi bindestî û tepeseriya gelê kurd hesîya. Wî dixwest bi hevkarîya birayê xwe Şêx Ehmed, xelekên zincîra hereketa kurdî bi rêk û peki bidomîne.

Herwiha Mistefa Barzanî ji temene 15 saliya xwe û pêde bo kar û barê parastina hoza Barzan li dijî desthilatdariya dewleta navendîya Îraqê û hozên çiran, roj bi roj wekw şervanekî zîrek erk û wezîfeyên zêdetir li ser milên xwe hiss dikirin.

Eşîretên kurd bi giştî û eşîretên Barzan bi taybetî di tevaya dirêjahîya dîroka xebata siyasîya xwe de bi wefadariyek mezin û di tengaviyên herî giran de rêbatên xwe bi tenê nehîştine û bi dilsozî û fedakarî ew parastnîne. Ev rasti di bîranînen serleşkerên artêşa dewletên dagirker de ku

bi hêzên Barzanîyan re ketine nava şerên giran ji, tê dîtîn. Serleşker Teferuşyan, Hesên Erfê û Rêzîm Axa di pirtukên xwe de ve rastîyê diselmînin.

Dûmahî rûpêl. 8

Sala 1919-an Mistefa Barzanî li ser biryara birayê xwe Şêx Ehmedê Barzanî dema ku xortekî 19 salî bu weke ferman-darekî şervan û şareza, bi hêza xwe wê ji bo hevkarîya xebatkarên şoreşa Şêx mehmudê Berzinçî xwe gêhand herema Silêmaniyê. Hêza wî bû du qolî ku halîkarî ji qolla Pîyaw û koma din jî ji navçeya Balek de derbas bun. Ew herçend di rê de rastî şerê bi eşretên hevkarên inglîzî re rast hatin jî, lê bi fidakarîyê mezî û şehîtbuna çend şervanên Kurd wan xwe gêhandin herema Silêmaniyê. Mixabin berî ku ew bigêhin wê derê şoreşa Şêx Mehmedê Berzinçî jî bi dilî ji Kurdistanê hat dur xistin. Mistefa Barzanî bi ve kiryara xwe da îspatkirin ku pêvîsta her kes bi şevyek netewî nêzî pirs-gireka gelê xwe bibe.

Kurdistanê (Mihabad 1946) de jî Melle Mistefa Barzanî sînorên destçerîkî bi fermî nas-ekirin û xwe gêhand paytexta komara bajarê Mihabadê. Ev nîşanek ji bo selmandine ve rastîya dîrokî bu ku di navbera

hemberî hêza dîjmin bi temami hatibu eşkere kirin.

Lê şerê herî mezî ku nemir Mistefa Barzanî hertim di jiyana xwe de bi serbilindî û şanazî behs li şer kirîye, şerê bi navê (Dole Vajî an jî Dola Vajîya yê ku di rojên 3 û 4-ê 02). Şûbatê sala 1931-an de li Dola Vajîya li hemberî artêşa dewleta Îraqe

Îraqe bi hevkarî û piştgirîya hêza esmanî û leşkerîya dewleta kedxara Brîtanîya, hêrişek giran bir ser herêma Barzan. Gundê Barzan ku wek navendeke rêbarîtiya şoreşa Kurdan dihat hesabandin, bi giranî hat bombabankirin û her çend Barzanîyan bi mêranî berxwedan kirin û di destpêkê de

gotubêjên dîplomatîk bo bajarê Musilê hat vexwindin, lê berrîsîyarên dewleta Îraqe li wur Barzanî girtin û bi kiryareke durî exlaq mirovanîyê walîyê Musilê ye wê çaxê xwest ku bi dayîna jehrê, wî ji holê rake, lê Mistefa Barzanî piştî du hefteyan ku ketibu hale bêhîşyê, ji mirinê rizgar bu.

Îraqe de, ji bajarê Silêmaniyê bajarê Sînoyê li Rojhilatê Kurdistanê kirin. Di wan mercên nazik û hessas de vegera Mistefa Barzanî ya ber bi Kurdistanê tirs û xofek mezî xiste dilê karbidestên herdu dewletan her yekî bi qasî 50.000 dînanan ji bo kuştin an jî anina serê Barzanî dan diyarkirin. Xuyaye ku ev hejmêra bilinda diravê ku ji bo serê Barzanî hatibu diyarkirin, giringîya xebat û bizava Kurdan ya di bin serokatîye Berzanî di wê demê de dide eşkere kirin.

Bi hezaran sal e ku kurd bona azadîyê şer tike

Lê Mistefa Barzanî piştî jîyana rewşa wan salên ku li durî Kurdistanê û di bin çavderîya berrîsîyarên dewleta Îraqe de derbas kiribû, vê carê bi hurbunî xebitî ku hêzek leşkerî ya rêkubêk li dora xwe bicivîne. Ji bona wê jî di 28.07 Julaya sala 1943-an de bi awayekî nihînî ji rojhilatê Kurdistanê vegeri cihwarê bav û kalên xwe Barzan û di demek kurd de karê zêdetir ji du hezar (2000) pêşmerge û şervanên mêrxas li dora xwe kombike. Bi vî rengî Mistefa

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê

Kurdan de hevgerînek bihêz pêkhatibu. Lê mixabin merc û rewşa sîyasîya cîhanê, dîroka Kurdan ber bi rêyek din ya berovajî berjewendîyên Kurdan ajot.

Yekemîn serhildan û şoreşa Barzanî di roja 9-e Sibata sala 1931-an (09.02.1931) de bi beşdarbuna 80-ê şervanên Kurd di bin serokatîya Mistefa Barzanî de di şerekî bi navê (Berqê Begê) li dijî artêşa Îraqe destbêkir. Di vî şerê ku piştê di domandina qedera sîyasîya Kurdên başurê Kurdistanê de rolekî girîng list, hêzên artêşa Îraqe bi giranî li hemberî şervanên kurd şikestê xwarin û xisarek canî û maddî ya zêde bi dewlta Îraqe ket. Li hemberî şehîdbuna 5 pêşmergeyên Kurd û birindarbuna hejmerek kêma şervanên kurd, artêşa dewleta Îraqe 126 kuştî û bi sedan birindar li pey xwe hîştibun.

Ev tê wê wateyê ku di çaxe serhildana sala 1931 û 1932-an de êdi tiwan û hêza Mistefa Barzanî wek rêberekî şareza li

hinek serkeftin bi dest xistin lê nikarin li hemberî hêza pîrcek û cebîlxanê û firokên şer yên Ingilîzan, li berxwebidin. Piştî we buyerê Şêx Ehmed û malbatên Barzanîyan neçar man di havîna sala 1932-an de derbasî bakure Kurdistanê bibin. Lê bihara sala 1933-an dewleta Tirkîyê Şêx Ehmedê Barzanî ku wê demê rêberê sîyasî û olîyê herketê bû, bi çend şervanên wî jî Tirkîyê teslimî dewleta Îraqe kirin. Ji vî tarîxê û pêde di dîroka serhildana Barzanîyan de

rûpelê durketin û derbiderîyê vedibe û jîyanek tîjî eş û buyer di nava Kurdên başurê Kurdistanê de dest bêdike. Dema ku Mistefa Barzanî ev bêbextîya dewleta Tirkîyê dît, ji wir ber bi cîyayên Kurdistanê çu û xwe teslimî dewlta Îraqe nekir. Lê li ser daxwaza Şêx Ehmed, Mistefa Barzanî jî xwe gihand cem birayê xwe (Şêx Ehmed) yê ku di girtîgeha bajarê Musilê de bu. Mistefa Barzanî herçend dizanî ku jîyanek tal û nexweş li benda wî ye lê ji ber tewazî û qanunên malbatî, bi kêfxweşî jîyana girdîgehê ji xwe re hilbijart.

Sala 1932-an di çaxê jîyana hêşirî û dilketîda Barzanîyan de, dewleta Îraqe bi rênmûniya axayên xwe yên Brîtanî Şêx Ehmed, Mistefa Barzanî û malbatên Barzanîyan berê şandin bajarê Musilê û piştê jib bo Nasiryê, Kifrî û Pirde (Alton Koprî) û di dawîyê de ji bo Silêmaniyê sirgun kirin.

Di dawîya bihara sala 1936-an Mistefa Barzanî jî bo

axa bav û kalên xwe Kurdistanê dijîn. Kesên ku li ser erdnigariyê bedew û rêngin jîyanê derbas bikin, zu bi zu nikarin fêrî jîyana durî coxrafiya Kurdistanê jî bibin. Bi wateyek din jîyana durî cîya û newelên Kurdistanê jî bo Kurdan pir nexweş e û malbatên wan yên ji Kurdistanê hatin durxistin, li benda derfetek bicuk bun vegerin welatên xwe Kurdistanê.

Şerê cîhanê yê duyemîn Pirs-gireka Kurd u Doza Mistefa Barzanî:

Şerê cîhanê yê duyemîn derfetek girîng ji liv û xebata sîyasîya kurdên başur û rojhilatê Kurdistanê re afirandin ku di warê ramiyê (polîtîk) de ji bo netewa xwe karekî bikin.

Sala 1943-an partiya Hîwa bi serokatîya nemir Refîq Hilmî xebatek nihînî û bi dîşplînî di bajarên Îraq û Kurdistanê de didan meşandin. Berrîsîyarên partiya Hîwa ji bo berfîhkirina kar û xebata xwe ya sîyasî û leşkerî ku bikaribun ji hêza serleşkerêkî

şareza mîna Mistefa Barzanî û şervanên wî mifayê wergirin di 12.07 Ji sala 1943-an de orqanîzasyona nihîniya endam û sempatên partiya Hîwa, Mistefa Barzanî piştî 10 salan derbiderî û jîyana hêşirîyê ya di destê karbi destên dewleta

Barzanî serhildana xwe ya duduyan di Julaya sala 1943-an de da destpêkirin û şoreşa Barzan ya duyemîn ji heya bihara sala 1945-an berdawam bu. Di vî serhildanê da ji Kurdan li hemberî hêzên dewleta Îraqe gelek serkeftin bi dest xistin.

Di çaxê şoreşa Barzan ya duyemîn de ji 2-ê Oktobra sala 1943-an heya 10-ê Novambra sala 1943-an diwartirin şerên bixwîn di navbera hêzên Kurd û hêzên

dewleta Îraqe de qewimîn ku di tevaya şerên çêbuyî de rejîma Îraqe rastî xisarek mezîna maddî û mrovî bu û bi hezaran leşkeran wan canê xwe ji dest dan.

Di dîroka azdîxwazîya gelê kurd ya li Başûrê Kurdistanê şerên şoreşa Barzan ya duyemîn an ku şerên Şaneder, Xêrîzok, Gurêtû, Mezinê û şere Meydana Morîkê çihêkî girîng digirin ber xwe. Êdî ji wê şoreşa duyemîn û pêda mora netewayîti bunê bêtir zêdetir ruyê xwe di hereka Barzanîyan de daxuyakirin û partîya Hîwa û hemu efser û serleşkerên Kurd ku di nava artêşa Îraqe de mijulî xizmete bun bi rihek niştimanperwerî piştgirîya vê serhildan û bizava netevi kirin. Xisara mali û canî ya ku dewleta Îraqe li hemberî şervanên Kurd tuş bibu ew neçarkirin ku di 29-ê Novembara sala 1943-an de dawa gotubêjê ji seroke hereketê Mistefa Barzanî bikin.

Di 15-ê çirîya paş sala 1945 (15.01.1945) - an de encumena Azadîyê hat pekanîn. Desthilatdarîya Îraqe li derfeteke digeriyan ku hêzên xwe xurd û berfireh bikin û bi derbeyeke yekcarî şoreşa Barzanî tekbişkîne, lê Kurdan ji bawerîya xwe bi desthilatdarîya Ereban

pêşket, dewleta Brîtanya dîsan bi piştgirîkirina ji dewleta Îraqe, careke din qedera sîyasîya Kurdên Başûre Kurdistanê guherand. Lê îdî navê Mistefa Barzanî mîna xebatkar û serokekî qehreman li her dera Kurdistanê bi camêrî belav bubu.

Barzanî û Komara Demokratîka Kurdistan (Mîhabad 1946):

Piştî şerê bi navê Meydanê Morîkê dewleta Îraqe bi hevkarîya hêza esmanîya Brîtanya ku jib o berjewendîyên xwe yê aborî hemu yasa û qanûnên mirovanetîye binpê dikirin, karê Barzanîyan tuşî sikeştê bikin û newekhevîya hêzen her du alîyan, Şêx Ehmed û Mistefa Barzanî neçarkirin ku bi biryarek nu di 11-ê Oktobera sala 1945-an (11.10.1945) de ji rîya Keleşîn ya nezîkî bajarê Sînoyê bi armanca hevkarîya komara Demokratîka Kurdistan bi hejmarek mezin xwe bigîhînin Rojhêlata Kurdistanê û malbatên Barzanîyan li heremên Mirgewer, Tirgewer, Sîno,

serokatîya her sê efserên başurê Kurdistanê Bekîr Ebdulkerîm, Mistefa Xoşnav, Mîrhac û Reis Îzzet di bin berpirsîyarîya wî de bun.

Damezrandina Partî Demokratîk Kurdistanî Îraq, Tekçuna Komara Kurdistan û Meşa dîrokî ber bi Sovyêtistanê:

Salakê piştî damezrandina Partî Demokratî Kurdistan (piştî Partî Demokratî Kurdistan Îran) piştî şewra ku bi Pêşewaya Şehîd Qazî Mihemed û karbidestên komara dêmokratîka Kurdistanê re hatkirin, di 16-ê Augusta sala 1946-an (16.08.1946) de Partî Demokratî Kurdistanî Îraqe ji di

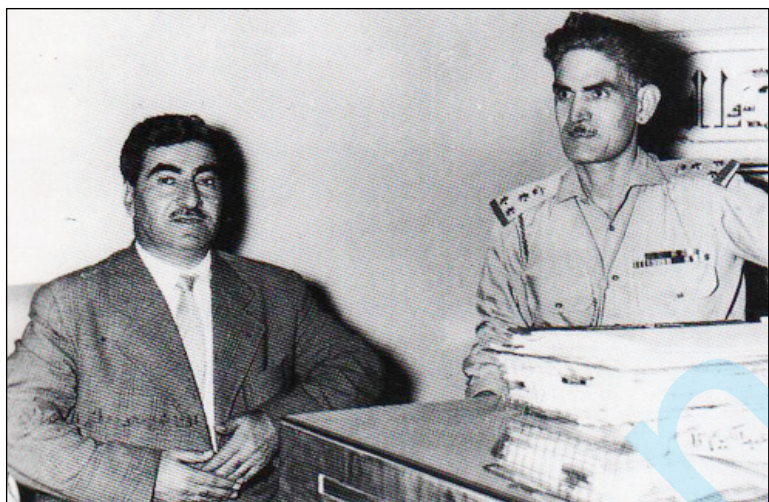

çaşên ku hevkarîya dewleta Îranê dikirin, şerê Nêrgî an ji Berêzer (li Mirgewer) çêbu ku Mistefa Barzanî bi xwe ji di vî şerî de bi sivikî birindar bu. Ji ber

mene, lê li ser vê axa xwe em mehkumî, mirin û revê ne û dagirkerên Kurdistanê nahêlin em li ser axa xwe di rihetîyê de bijîn. Guneha me tenê Kurdayetî ye, hişyar bin û eme biser bikevin, cimkî em ji xwe re dixebitin...!(Mistefa Cihangîr Şatî yek ji wan 502 kesan bu ku bi serok Barzanî va çubu Sovyêtistanê).

Hereketa Barzanî û şervanên wî ber bi sînore Îran û Yekîtîya Sovyêtê didome û ew ber bi heremê Maku dimeşin. Di 9-ê heya 11-ê Gulana sala 1947-an de şerên mezin û berfireh di deşta Makuyê û çiyayên derdora wê de sê roj û sê şevan bi giranî di navbera her du alîyan de berdewam bun û di vî şerê dijwar de herçend artêşa Îranê bi hemu top û tank û balefirên xwe demek dirêj bu ku amadekarîyên xwe kiribun, di her sê rojan de bi giranî şikestê xwarin û piştî ku bi sedan kuştî li pey xwe hîştin (yanî biqasî 271 kesan) bi dehan kes ji serbaz û fermanدارên artêşa şahensahî ji bi dîl ketin destê hêzên Barzanîyan.

kurd Gêneral Mistefa Barzanî

nedihanîn. Bi vî awayî zemineya serekî din di navbera herdu alîyan de hat duristkirin. Gotubêja di navbera herdu alîyan de negêhîst tu encamekê û bi sere 25-ê Augusta 1945-an (25.08.1945) hevdiîtinên du alî bi dawî hatin.

Kurdan careke din di 5-ê çirîya peş sala 1945-an de (05.09.1945) di şere bi nave Meydanê Morîkê de hemasêyek dîrokî afirandin. Di vî şerê giran de artêşa Îraqe bi ji destdayîna 480 kuştî û 80 dîlan ji esker û fermanدارên xwe carek din bi vê heqîqetê hasîyan ku nikare bi tenê li hemberî şervanên kurd li berxwe bide. Ji ber ku di şerê navbirî de kurdan tenê 5 kûştî û 7 birindar hebûn û nav û bangê berxwedana kurdan li her çar perçen Kurdistanê gerîya. Êdî kurdên hemu Kurdistanê mezin, Başurê Kurdistanê ji xwe re kirin Keîbeya gêhîştina xwezî, hesret û çibicîkirine daxwazên xwe yê netewî. Di wan salan de Mistefa Barzanî herçend hê di jîyane de bu jî Kurdên hemu dinyayê re bibu lîdêrekî efsaneyî.

Dema ku şoreşa Kurdan

Negedî û Mîhabad hatin bi cîh war kirin.

Di çaxê desthilatdarîya Komara Demokratîka Kurdistanê de hêzên Barzanî di parastina dewleta Kurdî de bi hemu rengan hevkarî dikirin û di çaxê komarê de bi du şerên Qarava li herêma Seqîz û şerê Milqerenî xisarek mezin li hêzên Îranê dan. Di şerê Qarawa da heştê (80) serbaz û efserên artêşa şahensahîya Îrane hatin kuştin û 120 kes jî bi dîl hatin girtin. Di vî şerî de ji ber ku hêza Kurdan heta yek kuştî jî nedabun, tirs û wehşetek mezin ket nava artêşa Îranê.

Li ser rolê Barzanîyan di çaxê Komara Demokratîka Kurdistanê de gelek pirtuk û gotar hatine nivîsandin, lê ji wan dokumênt û nivîsên ku ji çaxê komarê mane, xuya dibe ku hêza Barzanîyan rolekî mezin di parastina dewleta Kurdan de listîye. Li ser vî esasî ji sê mehan piştî ragehandin û ilankirina Komara Kurdistan, Mistefa Barzanî bu Gêneral Barzanî û mîna serleşker û berpirsîyarekî hêza artêşê û sê tîpan bi

bin serokatîya Gêneral Mistefa Barzanî de ji bo bizava Kurdên Başurê Kurdistanê hat damezrandin. Piştî ku di dawîya sala 1947-an de komara Dêmokratîka Kurdistan têkçu, Mistefa Barzanî bi hişyarbunek zêde xebitî ku li hemberî dewleta Îrane berxwedanê bike û bê zerer û zîyan ber bi sinorên Kurdistanê Başur û Bakur hereket bike.

Di 31-ê Adara sala 1947-an de dema ku Mistefa Barzanî û şervanên wî pêhesiyank û Pêşewa Qazî Mihemed hat îdamkirin, xemgîni û bêdengîyek mezin ket nava wan.

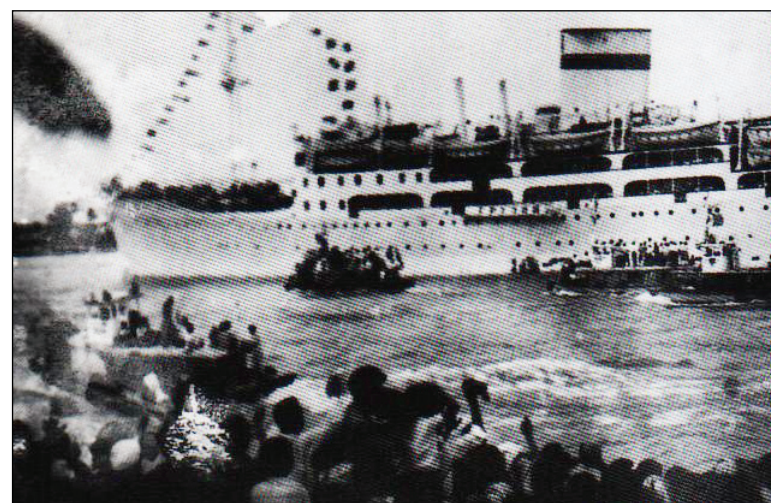
Di 15-ê nîsana sala 1945-an de hemu malbatên Barzanîyan bi serokatîya Şêx Ehmedê Barzanî vegevin. Başurê Kurdistanê û xwe teslîmî berpirsîyarên dewleta Îraqe kirin. Mistefa Barzanî jî meşa xwe ya dîrokî di 6-ê gulana sala 1947-an de ber bi Yekîtîya Sovyêtê, da destpê kirin. Lê meşa wan ya xwe va ji Mîhabadê derketin û di yekemîn hefteya meha Adara sala 1947-an de serê Nalôsê di nawbera her du alîyan de anku hêzên Kurd û Îraniyandew qewmî. Ji wê û pêda heya dawîya Adara sala 1947-an şerên Gucar (gundekî herêma Mirgewer), enîya Sîno û Negedê, şerê Qarnê li herema Xanê û şerên Ewrîsî û Helec li herema Mirgewer ku di tevaya şeran de hêzên Îranî bi berxwedaneken mezina hêzên Barzanî re ru bi ru mabun, di navbera her du alîyan de qewmin.

(Despêk hejmara buhurî)

Di 3-ê Nîsana sala 1947-an de (03. 04.1947) di navbera hêzên Barzanî û artêşa Îranê û

şertên nebaşên hewayê (etmosfer), destpêka biharê serok Barzanî û şervanên wî di 19-ê nîsana 1947-an de neçar man ku vegevin nava axa başurê Kurdistanê. Lê zexta dewleta Îraqe û hêsbirbuna Şêx Ehmedê Barzanî û malbatên Barzanîyan, Melle Mistefa neçar kirin ku bi hêzek taybetî ku ji 502 pêşmergeyên herî mîrxas pêkhatibu di 25-e Nîsan sala 1947-an (25. 04. 1947an) xwe bigêhîne gundê Bayê li bakure Kurdistanê.

Lê artêşa dewleta Tirkîyê jî li hemberî hatina wan kete nava tevgerê û ew neçar man 2 roj piştra anku di 27-ê nîsana sala 1947-an de xwe bigêhînin gundê Cermê (an ji Cermî) û Bedkarê li rojhilatê Kurdistanê ku dikevin

jêrîya çiyayê Şehîdan. Li wê derê li şerê çiyayê Xehîdan Mistefa Barzanî bi dengêki xemgîn û bihêz wiha got:

Gelî pêşmergeyan!! Binêhirin, ji şerê vî çiyayî em golla Wanê û Urmîyê her duyan jî dibînin, her du jî cîhwarê herî kevnare jîyana bav û kalên

Di 18-e hezîrana sala 1947-an (18.06.1947) de Mistefa Barzanî piştî 51 rojan meşa xwe ya dijwar, şervanê herî dawîyê ji 502 şervanên hêza xwe bu ku ji rubarê cema Erezê derbasî nava axa Sovyêtistanê bu.

Jîyana li Sovyêtistanê û sîyaseta Baqîrov li hemberî Barzanîyan:

Di 29-ê îlona sala 1947-an de Gêneral Mistefa Barzanî û cend kesên derdora wî bi destura dewleta Sovyêtistanê pîsti 40 rojan ji bajarê Nexçewane ber bi Baku paytextê komara Azerbaycanê hatin veguhastin.

Di 19-ê çilayê paş sala 1948-an (18.01. 1948) dê di konfiransa giştîya ku ji aliyê Yekîtîya

Sovyêtê ve ji bo karê Kurdayetî yê penaberên başur û rojhilatê Kurdistanê hatibu lidarxistin, Mistefa Barzanî wek berpirsîyarekî giştîyê ve xebata hevpara Kurdên her du parrên Kurdistanê, hat hilbijartin.

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gênerâl Mistefa Barzanî

Despek 9

Baqîrov (Serokkomarê wê demê yê komara Azerbaycanê) ji destpêka hatina hêzên Barzanîyan bi helwestek şovênistî dan û standin bi wan re dikirin. Xuyabu ku ew ji di bin tesîra desthilatdarên komara Tirkîyê de mabu ku hebuna netewa kurd înkâr dikin û Kurdistana bakur di wan salan de di bin sîya esmanekî reş û bi goman de mabu. Bona hebuna Kurden komara Azerbaycanê ji ku bi hejmara xwe ji kurdên komara Ermenîstanê zêdetir ji bun, ji aliyê desthilatdarên komara Azebaycanê ve dihat înkâr kirin.

Li ser helwesta nişpîrezîya Baqîrov di 29-ê Tebaxê 1948-an de Barzanî û hevalên wî ji bajarê Baku ber bi Taşkend (paytextê komara Uzbêkistanê) hatin veguhastin û li nêzî wî bajarî hatin bi cih war kirin.

Di 13-e Adara 1949-an de bi pîlan û kompoyên Baqîrov û bi destura berpirsîyarekî para parastina Yekîtiya Sovyetîstanê M. Barzanî ji hevalên wî cuda kirin û li herêma derya Ûral bi awayekî desteser(dest bi ser) û di bin çavdêriya tund û tûj de, demeke dirêj jîyana xwe derbas kir. Lê karbidestên Sovyetîstanê di 9-ê îlona sala 1951an de

û çend çaran ji wan bi hev re hevdîtin pekanînin. Di çaxê desthilatdariya Xuruşov de rewşa siyasî û jîyana Barzanî û hevalên wî hinekî baştir bibu.

Desthilatdariya Ebdulkerîm Qasim, vegeva serok Barzanî bo Îraqê û Beesî:

Piştî ku di 15-ê tîrmehê sala 1958-an de komek ji efsêrên Îraqî bi serokatîya Ebdulkerîm Qasim desthilatdariya xanedana paşayên Haşimî û Nurî Seîd bi zerbeyek eskerî ji holê rakirin, di 6-e çiriya pêş sala 1958-an de Mistefa Barzanî piştî 11 sal û nîvan derbiderî û jîyana durî Kurdistanê, li ser vexwesdina Ebdulkerîm Qasim vegeva Îraqê û li Bexdayê bi cî û war bun. Pêşwazîya ku di çaxê vegeva serok Barzanî de ji aliyê kurd û ereban ve jî hat kirin, pir germ û buyerek dîrokî bu. Mistefa Barzanî pir xebitî ku xwe bi şert û mercên rewşa siyasîya Ebdulkerîm Qasim re biguncîne û heta hinek gotinên wî hebun ku gele kurd hez nedikir û bi başî nedidîtin ku serokekî mîna Barzanî ji Qasim re bêje:

"Ez xwe bi serbazekî we dizanim"

lê Barzanî bi van gotinan dixwest xurtura efserekî xwedî desthilat, têr bike û gelê Kurd û ereb di nava aştiyê de bi hev re

ji Bexdayê vegeva Barzanî û mijulî kar û bar destpêka şoreşek din ya li dijî dewleta Îraqê bu.

Di hemu hevpeyvînên ku gênerâl M. Barzanî bi rojnamevanên biyanî re pêk anîne, ew hertim li ser biratiya gelan û jiyaneke tijî aştiyê bê saz kirin.

Barzanî di hevpeyvîneke xwe de dibêje:

"Em aştiyê dixwazin û bila şer bi dawî be ku kurd û ereb bi awayekî birayane û di nava aştiyê de bi hev re bijîn...! (Ji hevpeyvîneke têlêvizyonî ku rojnamevanekî İnglîzî pere çêkirîye).

Di 11-ê îlona sala 1961-an de Mistefa Barzanîyê nemir soresha xwe ya ku 14 salan berdewam bu li dijî rêjîma Ebdulkerîm Qasim û Beesîyên ku piştî wî hatin, dadestpêkirin. Mezin bûna Mistefa Barzanî di vê rastîyê de yê ku wî karî bi xebat û çalakîyên xwe ji serokatîya hoz û eşiretekê, sal bi sal ber bi pêşve bimeşe û di nava dîroka xebata bi şan û şerefa netewa Kurd de weke serokê neteweke bê hezkirin. Di wan salan de Mistefa Barzanî wek nûnerê pîrgireka millîya Kurd li hemu cîhanê dihat nasandin. Ji bona wê jî başurê Kurdistanê bibû qada hevdîtina rojnamevan û siyasîvanên biyanî bi serokê Kurd Mistefa Barzanî re.

Di 8-ê Sibata sala 1963-an(08. 02. 1963) de rêjîma Ebdulkerîm Qasim bi aliyê Beesîyan ve hatibu lidarxistin, tekçu û Ebdulkerîm Qasim hat kuştin. Barzanî ji bo ku di wê dema dijwar de azadîxwazên kurd û ereb bi destê Beesîyan neyên kuştin, deriye Kurdistan û heremên azadkirî ku di bin desthilatdariya partiya wî de bun, ji wan re vekirî hîşt û bi vî awayî gelek kesan xwe ji destê Beesîyan rizgarkir. Di wan rojên hessas de ku Bexda bibu qada tolhildana Beesî û alîgirên rêjîma Ebdulkerîm Qasim, ev siyasîet, durdîtina û mîrxasîya Mistefa Barzanî carek din hizr û ramanên mirovhezîya wî ji herkesî re dan ispat kirin.

Piştî ku ji salên 1963-an heya Sibata sala 1968-an desthilatdariya Îraqê di navbera Ebdulselam Arîf û Beisîyên de dest bi dest dibu, wan piştî ku hemu dijberên xwe serkut kirin, vî carê berê xwe dan Kurdistanê û heya Adara sala 1970-an şerrên dijwar di navbera herdu alîyan de qewmîn. Piştî xebata salên giran di 11-ê Adara sala 1970-ê de li pey gotubêjên dur û dirêj di çarçoveya desthilatdariya Îraqê de otonomî ji Kurden Kurdistanê re hat

dîyarkirin. Xuyabu ku Beesî di vî biryar û lihevhatinê semîmî nebun û li benda derfeteke bun ku kar û barê xwe yê desthilatdariyê rêk û pêk bikin û piştê dîsan bi Kurdan re bikevin nava şer û hereketa Kurdistanê bi yek carî bifetisînin.

Ev sirra wan bi kiryarekî hovane zu ji Kurdan re eşkera bu. Yanî dema ku di 29-ê Îlona sala 1971 an(29. 09. 1971) de îstîxbarata Îraqê bi şandina çend kesên di kincên meletîyê de xwest ku rêberê şoreşê Mistefa Barzanî bikiye û ew di vî karê xwe de bi ser neketin, careke din şerên dijwar di navbera herdu alîyan de dest pê kirin. Vê carê dewleta Îraqê xebitî ku bi hevkarîya hêzek sêyemîn şoreşa Kurdan tuşî şikeste bike. Şer di Adara 1974-an de bi germî li hemu heremên başurê Kurdistanê dest pê kiribu. Di Adara sala 1974an de dewleta Beesîyên Îraqê qanuna xwe ya otonomîyê îlam kirin. Lê Mistefa Barzanî ji ber mesela Kerkuk, Xaneqîn û Musilê qanuna otonomîya ku dewletê îlam kiribu, nepejirand û ew otonomîya Beesîyan otonomîyek leyîskî bi nav kir. Ji bona wê jî di Çiriya pêş sala 1974-an de bi qasi 17 mehan conta Beesîyan bi hemu şeweyên hovane, hêriş ser gund û bajarên Kurdistanê kirin. Bi vî rengî Beesîyan mirin, reşerojî û derbiderî li hemu Kurdistanê direşandin. Wê demê jî cîhan li hemberî van kiryarên Beesîyan kerr û bêdeng bu û xaça sora(Heyva Sor) cîhanî ji bi çî şeweyan hevkarîya kurdan nekirin, ji ber ku ew ji di bin tesîra dewleta Îraqê da mabun û ev jî berêvajî zagonên vî rêxistinê cîhanî bu. Di nasandina pîrgireka Kurd de şoreş û xebata Barzanî rolekî bercav list.

Peymana Elcezayer, rewşa doza şoreşa Eylulê û Wefata Serok Barzanî:

Di 6-ê adara sala 1975an de Îraq û Îran bi navbeynkarîya serokkomarê Elcezayîrê (Hewari

Bu mîdyên) û girêdana peymana Elcezayîr lihev hatin. Mihemed Riza Şahê Pehlewî ku ji aliyê Rojava û Amêrika ve wek jandarme Rojhilata Navîn dihat hesibandin, mezintirin xiyaneta dîrokî li Kurdan kir. Piştî wê bi sedhezaran Kurd ji başurê Kurdistan mişextî Rojhilatê Kurdistanê bun ku li seranserî Îranê wek penaber ji Kurdistanê hatin durxistin. Durutiya şahê Îranê ku xwe warsê tac û textê padişahiya hemu Arîyan dihesî band, ji dîrokê re eşkera bu. Wî bi vî peymanê bi Beesîyan re bi cîhana siyasîyê da selmandin ku bizava nemir Barzanî bandorekê mezin li ser Kurden Rojhilatê Kurdistanê jî hiştîye û ev bizav ji bo desthilatdariya wî ya paşerojê li Îranê jî metirsyek mezin bu.

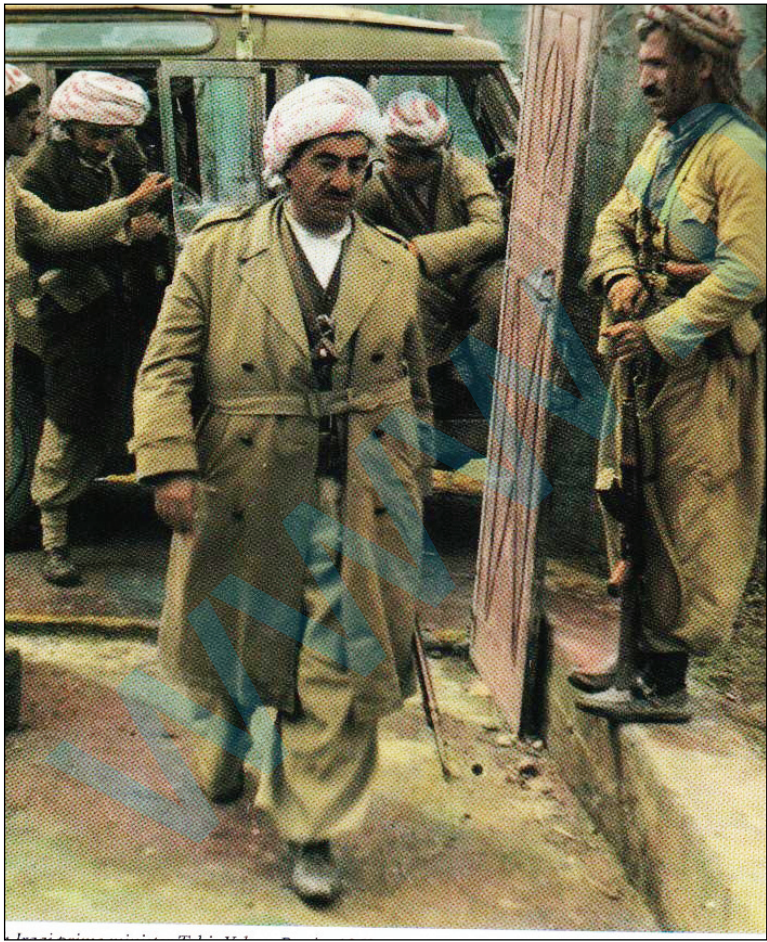
Mistefa Barzanî piştî ku li bajarê Kereçê hat bi cih kirin, di hemên salê de çu Amêrika û di 1-ê Adara sala 1979-an dema ku gelê kurd piştî tekçuyîna rêjîma sîtemkara 2500 salîya Şahensahî li Îranê li bendê bun ku Mistefa Barzanî vegere Kurdistanê û şoreşek nu li dijî dewleta Îraqê bide dest pê kirin, bi nexweşiya kansêrê li nexweşxaneyê Amêrikayê wefat kir.

Di roja 5-ê Adara sala 1979-an de termê Mistefa Barzanî bi merasîmê li bajarê Sino ku bi sedhezaran kes têde beşdar bubun, hat veşartin.

Lê piştî mirinê ji termê Mistefa Barzanî dîsan bu armanca kompoyên dewletên dagirker ku dixwestin Kurdan bi destê Kurdan bidin kuştin. Mihaciret û derbiderî li ser axa Kurdistanê heta di çaxê mirinê de ji dev ji Mistefa Barzanî bernedida.

Di 6-ê çiriya pêş sala 1993-an termê serokê Kurd Mistefa Barzanî û kurê wî nemir Îdrîs Barzanî ji gundê Helecê yê di herema Mirgewer de vegevandin cîh warê bav û kalên wî herema Barzan. Mistefa Barzanî di dîroka siyasîya gelê Kurd de buye nîrxekî gelemperî û wek lîdêr û serokekî doza bi şan û şerefa Kurdistanê hê jî di dilê gelê xwe da dijî.

Amadekar:
Tahir Silêman

careke din Mistefa Barzanî vegevandin Taşkendê.

Di 5-ê Adara sala 1953-an de Josêf Stalîn mir û Xuruşov wek sekreterê giştî û serkarê Yekîtiya Sovyetîstanê ji aliyê Partîya Komunîst ve hat hilbijartin. Li gor telîmata Xuruşov, Barzanî li paytexta Sovyetîstanê (Moskovayê) hat bi cîhwar kirin

bijîn. Di destpêkê de Ebdulkerîm Qasim wusa da dîyarkirin ku Îraq welatê kurd û erebaye û gel li benda rojên xweş bu ku du netewe bikaribin di aştiyê û wekhevîyê de bi hev re bijîn. Lê aliyê Kurd û Ebdulkerîm Qasim li ser pîrgireka Kurd li hev nehatin û di Adara 1961-an de Melle Mistefa Barzanî bi yekcarî

попытка убить его (губернатор Мосула пытался отравить его с помощью кофе).

Мустафа Барзани

Барзани - генерал Мехабадской республики. [править] Восстание 1943—1945 гг. и Мехабадская республика В 1943 году Барзани с помощью националистической организации "Хива" ("Надежда") бежал из Сулеймании в Иран, собрал там отряд, вторгся в Барзан и поднял новое восстание, разоружив все полицейские посты в области. Под давлением англичан иракское правительство заключило с ним перемирие, пообещав автономию для Барзана. В августе 1945 года боевые действия были возобновлены при помощи англий-

Турции и Ирана и, разбив при Маку иранские войска, вышел к реке Аракс и 17—18 июня 1947 года в районе Нахичевани, Азербайджана, вступил в СССР.

По воспоминаниям П. Судоплатова "Прорвавшиеся через границу боевые отряды Барзани насчитывали до двух тысяч бойцов, с ними находилось столько же членов их семей" [источник не указан 352 дня]. В СССР барзанцам некоторое время давали военное обучение в Азербайджане, но затем их сослали в Узбекистан. П. Судоплатов вспоминал, что "Советские власти сначала интернировали курдов и поместили в лагерь, а в 1947 году Абакумов приказал мне провести пере-

вить автономию Курдистану и его поворот в сторону арабского шовинизма вызывает напряженность, приведшую к силовой попытке подавить курдское движение (сентябрь 1961 года) Эта попытка, в свою очередь, положила начало так называемому "Сентябрьскому восстанию", охватившему весь Курдистан.

Барзани, хотя и не был инициатором восстания (считая его несвоевременным и неподготовленным), активно готовился к возможному столкновению, закупал (на представленные СССР средства) оружие и т. д. Восстание застало его в Барзане, где он жил с начала года (после фактического разрыва с

Сегодня день памяти Моллы Мустафы Барзани

14 марта 1903 - 1 марта 1979

1 марта 1979 года перестало биться сердце выдающегося деятеля курдского освободительного движения Моллы Мустафы Барзани.

Барзани родился 14 марта 1903 года в поселке Барзан, в семье лидера одноименного племени, шейха Мухаммеда. Отец вскоре после рождения сына умер, и Мустафу воспитывали его братья, шейх Абдель-Салям, а после ареста последнего турками (1914) и казни — шейх Ахмед Барзани. Сам Барзани рассказывал, что его первым детским воспоминанием является арест его семьи турками (после очередного восстания) и заключение его с матерью в тюрьму. "Я открыл глаза, чтобы увидеть себя пленником," — говорил он.

Барзани получил традиционное религиозное образование в медресе в Барзане и Сулеймании, где считался лучшим учеником; за познания в богословии он стал известен под уважительным прозвищем "Молла Мустафа". Он находился под большим

влиянием личности своего старшего брата шейха Ахмеда, который, по его признанию, заменил ему отца [источник не указан 352 дня].

В боевых действиях Барзани принимал участие, начиная с 1919 года, то есть с 16-летнего возраста, когда он был послан братом во главе отряда против англичан для поддержки Махмуда Барзанджи. Вскоре он участвовал в экспедиции, имевшей целью спасение нескольких армянских семейств от турецкой резни. Во время барзанского восстания 1931—1932 годов. Барзани впервые отличился как полководец, разгромив в долине Важи иракскую колонну (два батальона, усиленных тремя кавалерийскими и полицейскими ротами и артиллерийской батареей). После подавления восстания он эмигрировал в Турцию, затем сдался на амнистию, но, вопреки обещаниям, был сослан вместе с шейхом Ахмедом и всей семьей на юг Ирака, затем в Сулейманию. При этом была предпринята первая

ских танков и авиации, и Барзани, после первых успехов, был вынужден покинуть Барзан. Вместе со всем племенем (10 тыс. человек, из них 2 тыс. вооруженных мужчин) Барзани ушел в советскую зону оккупации в Иране, где вскоре была провозглашена Мехабадская Республика; Барзани был назначен главнокомандующим её силами и получил звание генерала. 16 августа 1946 года Барзани был заочно избран председателем новообразованной Демократической Партии Курдистана.

[править] Поход в СССР После падения Мехабадской республики в декабре 1946 года Барзани и барзанцы оказались в сложном положении. В результате весной было принято решение: племени возвращаться в Ирак, тогда как сам Барзани с добровольцами сделает попытку прорваться в СССР. Собрав отряд из 500 человек, Барзани выступил из Барзана через территорию

говори с Барзани и предложить ему и прибывшим с ним людям политическое убежище с последующим временным расселением в сельских районах Узбекистана поблизости от Ташкента. Советская сторона согласилась, чтобы Барзани и часть его офицеров прошли спецобучение в наших военных училищах и академии. Я также заверил его, что расселение в Средней Азии будет временным, пока не созреют условия для их возвращения в Курдистан."

[править] Во главе Сентябрьского восстания После Иракской революции 14 июля 1958 года Барзани вернулся в Ирак (6 октября), где его встретили как общеиракского национального героя. Ему тотчас был выделен один из лучших особняков Багдада. Первоначально отношения Барзани и возглавляемой им ДПК с лидером Ирака Абдель-Керимом Касемом складывались наилучшим образом. Но отказ Касема предоста-

Касемом и отъезда из Багдада). Выступив из Барзана с 640 бойцами — в основном старыми соратниками по походу в СССР — он быстро увеличил свою армию, одержал ряд побед над правительственными войсками и овладел горной частью Курдистана, создав фактически независимое государство и затем сформировав его правящие органы. Барзани опирался прежде всего на племена и племенную элиту, с которой был тесно связан в бытовом и психологическом отношении. Это вызвало напряжение между ним и лево-ориентированными интеллигентами ДПК (во главе с первым секретарем Ибрагимом Ахмедом), которые считали его "отсталым феодалом" и пытались оттеснить от руководства движением. Весной 1964 года между Барзани и Политбюро произошёл открытый конфликт, закончившийся полной победой Барзани и бегством Политбюро и его сторонников в Иран.

Продолжение следует

Нечирван Барзани – курдский Ли Куан Ю?

В сентябре 2006 года, видный курдский политик Нечирван Барзани был выбран курдскими парламентариями премьер-министром. Премьер-министр имел амбиции превратить свой народ в развитую и современную нацию. Вопрос о безопасности для его народа был одним из его приоритетов, наряду с широкими планами по постройке сильной инфраструктуры с беспроводными технологиями. Его цели включали строительство дорог, аэропортов, школ и больниц. Он также хотел, чтобы обновить и повысить уровень образования благодаря партнерству с основными мировыми университетами.

Ближайшей международной фигурой, напоминающей Барзани, является Ли Куан Ю. Он был первым премьер-министром Сингапура. Он восемь раз приводил к победе свою Народную партию, и контролировал отделение Сингапура от Малайзии в 1965 году. Когда он был избран премьер-министром, оказался перед необходимостью руководить нацией, которая была бедна, поликультурна и состояла из множества этнических и субэтнических групп. Они оба имеют алогичные амбиции, но разнятся по личному стилю. Они оба широко уважаемы среди собственного народа и своего поколения.

При Ли Куан Ю Сингапур превращается из небольшого городка рыбаков в один из самых развитых городов в мире, который стал финансовым центром Юго-Восточной Азии. Он совершил это, концентрируя внимание на технологии и производстве товаров на экспорт. Сингапур перешел от положения сравнительно слаборазвитой колониальной окраины, не имеющей природных ресурсов, в ряд "азиатских тигров". Куан Ю остается одним из самых влиятельных политических фигур в Юго-Восточной Азии.

Нечирван Барзани имеет полное представление о своем обществе и его субкультурах. Вступив в должность премьер-министра, он сразу же сел за стол и приступил к разработке своего плана, который и исполнил без промедления. Влияние его прогрессивных действий можно увидеть повсюду. Дорожная карта Барзани проложила путь к его преемнику, который продолжил путь к сильной экономике, осуществляя уже разработанный план. В то время как Куан Ю сосредоточился на производстве, Барзани был ориентирован на строительство инфраструктуры и сферы услуг.

Воздействие доктрины Барзани на местную и глобальную экономику и структуру общества должно быть изучено и проанализировано курдскими, иракскими, ближневосточными и мировыми учеными.

ПОЗДРАВЛЯЕМ!

Желаем долгих, долгих лет здоровой жизни. Родился ШИРИН АЛИЕВИЧ в родовой семье Алие Хасики. Именим его деда названа одна из ветвей рода Мысрки, которые породству восходят до великого Салахадина. Хасики был богатым человеком. Отец Ширина Алиевича, Алие Хасики был высоким, широко плечим, сильным и богатым. Легко мог перепрыгнуть ручек в два метра. Алие Хасики настолько был богат, что за него выдали девушку на двадцать лет моложе него. И это была, моя тетья, Нуре, с гордостью пишу об этом. Дядя Али был очень умным и добрым человеком. Никогда забывал о добром деянии людей. Помню с какой теплотой, говорил он, о казахском народе, отом как в первый год депортации, первую зиму пребывания на казахской земле, простые казахи приютили их в своих домах и спасли от верной смерти, в 20-25 градусные морозы, Барканасе. Алие Хасики возглавлял

шестьдесят лет!

И хочешь не хочешь оглядываешься назад. Вспоминания приводят к вопросу, что в этой жизни я сделал и чего добился? Построил первые в Ашибулаке зал торжеств "НУРАЛИ", в котором люди отмечают свои торжества. Творил и творил. Строил и строил дома, объекты народного хозяйства, платины, торговые ряды, базары и т.д.

Работая бригадиром СМУ -строил. Став старшим инженером Казахского отделения института "Гидрорыбпроект" -строил. Начальником участка СМУ "Селезащитстрой-строил." Работая в ЗАО МАК "Алматыгорстрой" заместителем главного инженера треста -строил. А директором ТОО строительной фирмы "Керек" обязан был строить с еще большим размахом и упорством. С назначением первым заместителем Генерального директора ЗАО МАК "Алматыгорстрой" строил

ШИРИН АЛИЕВИЧ-60

свой род, не просто возглавлял, а матерьяльно иморално поддерживал всех.

О весть, рождени мальчика в семье, награждал вестника золотой монетой. Он всем средствами старался, чтобы рождаемость в роду повышалось. А рождение каждого своего сына превращал в праздник. От брака с тетей Нуре родилось пятеро детей. двое дочерей и трое сыновей. Кудянки, в те времена долше восьмого класа неучились. А вот сыновья все получили образование.

Рождение самого младшего, всегда самого дорогого и любимого ребенка отмечается особо. Им в семье дяди Али, после Темура Алиевича и Князя Алиевича, был Ширин Алиевич. При его рождени, дядя Али раздал пять золотых монет. Всем сестрам Саре, Гюльзаде, Фазиле, Гезель и Зибейде были куплены новые платья.

Все братья почитаемые и уважаемые в народе люди. Темур Алиевич, кандидат наук, всегда работал на почетных должностях, входил, в состав группы семьи смельчаков, которые в 1961 году, вместе с Бабаевым Маммедом Сулеймановичем, лидером курдов, отправились в Москву, навстречу с Никитой Сергеевичем Хрущевым, с целью восстановления Красного курдистана. Князь Алиевич был любим народом, всю жизнь работал главным механиком. Младший из братьев, Ширин Алиевич родился в 1951 году в поселке Ашибулак \Винсовхоз\ Илинского района Алматинской области. С детских лет Ширин Алиевич был целеустремленным, умным и трудолюбивым. Слова нерасходились с делами. Окончив десятилетку поступил на заочное отделение Джамбульского Гидромелиоротивного строительного института. Вместе с Фатьмой Махмудовной, они, как две ручейки текли на встречу друг другу. Вместе окончили школу, вместе поступили в институт, правда в разные, но всегда были вместе и соединившись образовали реку по имени семья. Кстати это было завещанием его отца. Эта бога боязненная и бога любивая семья, все свои дела совершала с божей помощью и всего добилась своим умом и трудом. Никто из родственков и знакомых неможет сказать; "они нам непомагли. В трудную минуту они оказывались рядом, не только морально, но и матерьяльно. Фатьма Махмудовна была настоящей матерью Терезой для курдов! Вот и прошли

повсюду. Создавал не только в городе Алматы, но и в городах Астане, Атырау, Талдыкорган. А что такое строить, создавать людям уют-это означать соверщать добро.

За плодотворный труд Ширин Алиевич награжден юбилейной медалью "Главалмаастрой", отмечен грамотами правительственными грамотами акимата Алматы, Министерства промышленности строительных материалов. Лично президент Республики Казахстан Нурсултан Абишевич Назарбаев вручил ему медаль "За трудовую доблесть".

Ширин Алиевич активно участвует в общественно-политической жизни своего народа. Спонсирует культурные мероприятия. Является спонсором Ансамбля "НУРАЛИ". Всегда, вместе со своим другом Азизе Зия Бадырханом, поддерживал материально и морально своего дядю Бабаева Маммеда. Всем сердцем болеет за судьбу своего народа, за его будущее, и с этой верой живет. Жизнь продолжается в перели очень много высот и надо творит и творит. Внуки и внучки подрастают. Дети Руслан и Али получившие высшее образование, воспитанные в духе дображелательства и трудолюбия, подталкивают папу на новые созидание. Желаем долгих, долгих лет, здоровой жизни.

*Спасибо БОГУ, что ты ест.
Друг. С.М.С. БАБАЕВ...*

Турция и Иракский Курдистан предпринимают очередную попытку решить курдский вопрос в Турции

Сегодня Эрбиль посетил вице-секретарь Совета по вопросам безопасности и разведки Турции Мурат Озчелик. В Эрбиле он встретился с Нечирваном Барзани. Визит Озчелика происходит после того, как несколько дней назад состоялось заседание Совета национальной безопасности Турции. Озчелик также

должен встретиться с главой курдской разведки Масруром Барзани, министром внутренних дел Курдистана Керимом Синджари, а также с президентом Курдистана Масудом Барзани. Наши источники указывают, что Нечирвану Барзани и Мурату Озчелику поручено курировать курдское досье в Турции. Официально заявляется, что визит

Озчелика связан с предстоящей весной активизацией отрядов РПК, но информированные источники сообщают, что тема переговоров гораздо шире. И источники сообщают, что правительство Турции вместе с правительством Курдистана готовит новый план по мирному решению курдского вопроса в Турции, основанном на диалоге и разоружении РПК. Причем этот план предусматривает поэтапное движение. При этом новая попытка отличается от нашумевших в свое время переговоров между Турцией и представителями РПК в Осло. В организации переговоров в Осло принимал участие президент Курдистана Масуд Барзани и другие курдские руководители. Но сейчас местом переговоров становится не Осло, а Салахеддин, и правительство Курдистана будет играть в этом большую роль. Кроме того, большая роль будет возложена на плечи прокурдской БДП. Со стороны Иракского Курдистана главную роль будут играть Нечирван и Масрур Барзани, а координировать будет Масуд Барзани. Со стороны Турции переговоры будут вестись уже не через разведку МИТ, как раньше, а через главу Совета по безопасности и разведки Мурата Озчелика, который еще недавно был послом Турции в Ираке и имеет хорошие личные отношения со всеми курдскими лидерами. Интересно в этой связи привести высказывание лидера БДП Салахеттина Демирташа, который вчера заявил, что несмотря на насилие и несправедливость правительства АКП против курдского народа, "мы не злопамятны и готовы начать сотрудничество с АКП". Естественно, и Имрали, и КСК будут участниками этого процесса, но координирующую роль решено предоставить именно БДП. Напомним, что несколько дней назад Курдистан посетила представительная делегация БДП, после чего ее лидеры показательным образом смягчили свою риторику в отношении АКП.

Вместе с тем наблюдатели отмечают, что турецкое правительство ожидает в этой связи провокаций

со стороны некоторых кругов РПК. Свидетельством тому является сегодняшний взрыв у штаб-квартиры АКП в Стамбуле. Турецкое правительство также опасается противодействие в этом вопросе со стороны некоторых турецких военных и националистических кругов. В ситуацию могут включиться и зарубежные

игроки. Несколько дней назад редактор турецкой газеты "Шафак" в Анкаре, которая считается очень близкой к правительству АКП, написал, что если процесс пройдет нормально, то правительство готово к объявлению всеобщей амнистии. В этом процессе большая роль отводится Масуду Барзани и правительству

Курдистана, не только в отношении решения проблемы РПК, но и в решении будущего Ирака и в вопросах будущей роли курдов в Сирии. Признается, что эта роль усиливается. Таким образом создается стратегический союз между Курдистанским регионом и Турцией в целом. В этом процессе Масуд Барзани высоко ценит роль премьер-министра Турции Реджепа Тайипа Эрдогана и считает, что для курдов это – исторический шанс. Наблюдатели отмечают, что сильное потепление между иракскими курдами и Турцией произошло после визита Эрдогана в Курдистан. После этого отношения все более усиливаются. Наблюдатели отмечают, что в этом плане Турция должна принять прежде всего усилия по решению курдского вопроса у себя. И здесь очень важно, чтобы курды считали новую конституцию Турции своей конституцией. В ближайшее время, Турция планирует ратифицировать Конвенцию ЕС по местному самоуправлению, которую ранее она подписала с оговорками. Теперь Турция намерена отказаться от оговорок. Если это будет сделано, то местные органы власти получат широкие полномочия.

Спорный вопрос между курдами и Анкарой – вопрос о статусе боевых сил РПК. РПК хочет, чтобы в этой новой системе их "герилла" получили статус региональных полицейских сил. Но против этого вступает как турецкая сторона, так и многие турецкие курды. При этом, как сообщают источники, близкие к переговорам, Анкара пока не готова придать официальный статус курдскому языку, а согласна только снять на него все ограничения. Самое главное – то, что после разоружения РПК правительство Турции гарантирует всеобщую амнистию, тем же, кто сложит оружие, обещает программу реабилитации и интеграции. Однако амнистия не будет касаться руководителей РПК, которые получают тем не менее возможность спокойно уехать в любую страну.

Абдулла Оджалан – в пятерке самых влиятельных политиков Турции

Исследовательский центр Конгресса США 17 января опубликовал доклад, посвященный Турции. В этом докладе также говорится об этнических и религиозных процессах в стране. По оценкам авторов доклада, курды в Турции составляют 20% населения. Что касается алавитов, то согласно докладу их в Турции проживает от 15 до 20 миллионов. В докладе также называются пять самых влиятельных политиков Турции. Среди них – президент Абдулла Гюль, премьер-министр Реджеп Тайип Эрдоган, министр иностранных дел Ахмет Давутоглу, глава оппозиционной Народно-Республиканской партии Кемаль Киличдароглу и лидер РПК Абдулла Оджалан.

В Курдистане уже 1800 сирийско-курдских беженцев

Иракский Курдистан заявил в понедельник, что он дал статус беженцев 30 сирийским солдатам курдского происхождения, которые перешли в регион с начала восстания против режима Башара аль-Асада. КРГ пообещало, что не выдаст солдат Дамаску. "Мы приняли их по гуманитарным причинам, и они находятся под нашей защитой, и мы дали им статус беженцев", сказал Анвар Хаджи Осман, заместитель министра пешмарга. "Мы не выдадим их сирийскому правительству, потому что они являются курдами и наше право чтобы защищать их", сказал он. Осман сказал, что они перешли через границу в провинцию Дохук. Согласно официальным данным, в двух лагерях сирийско-курдских беженцев в Дохуке находятся 15 семей и 130 гражданских лиц, бежавших в регион из Сирии в последние дни. "Эти сирийские семьи были распределены между двумя лагерями, где живут 1800 сирийских курдов", сказал Барзан Бурхан Мурад.

Председатель Партии националистического движения (ПНД) Девлет Бахчели заявил, что его партия выражает обеспокоенность в связи с обещанием сирийских оппозиционных сил предоставить автономию курдскому меньшинству в этой стране.

Девлет Бахчели боится требований курдов Сирии

Выступая во вторник на заседании парламентской группы своей партии, Бахчели предложил свою оценку последних событий в Сирии. Он сказал, что насилие в стране усиливается с каждым днем. "Темные облака, сгустившиеся над Дамаском, становятся все темнее с каждым днем, и следы вмешательства международного сообщества становятся все более заметны. В свете этих фактов, создается впечатление, что нынешнему режиму в Сирии будет трудно долго удерживать свои позиции".

Он сказал, что встреча Друзей Сирии в Тунисе на прошлой неделе, в которой приняли участие сирийские оппозиционные силы, работала на обострение

ситуации. "Вы помните, что кровавый процесс, который привел к свержению Каддафи в Ливии также начался с аналогичной международной конференции друзей [Ливии], отдавшей ее в лапы крестоносцев. Те, кто утверждают, что сегодня Сирия проводит новый вид жестокости, агрессии и падения Дамаска".

Бахчели отметил, что конференция в Тунисе поставила цель для сирийского национального совета, который должен быть признан на международном уровне в качестве законного представителя страны. "Подобные же события произошли в ливийском хаосе. Тем не менее, одним из вопросов, который волнует нас, заключается в том, что представители

оппозиции выступили с заявлениями о перспективах предоставления статуса автономии сирийским курдам. После рождения повстанческой администрации после оккупации Ирака, и если подобное развитие произойдет и в Сирии, на нашей южной границе могут образоваться новые автономные правительства".

Он также отметил, что курды в сирийских городах, в том числе Камышлы, Джебзире и Алеппо, требуют слияния с северным Ираком. "В рамках этого процесса, борьба за создание большого Курдистана, включающего четыре региона (четыре страны) пройдет долгий путь. Такие мнения были озвучены совсем недавно на совещании в Эрбиле."

Президент Барзани встретился с послом США в Ираке

Президент Масуд Барзани встретился в субботу с послом США в Ираке Джеймсом Джеффри, чтобы обсудить политические события в Ираке и в регионе. Посол Джеффри

подтвердил приверженность демократическому процессу в Ираке своего правительства и то, что Белый дом

будет и впредь поддерживать Ирак и Курдистан, даже сейчас, когда американские войска покинули страну. Он высказался о Курдистане, как об истории успеха на

Ближнем Востоке и обещал неизменную приверженность своей страны безопасности и благосостоянию народа Курдистана. Он также высоко оценил безопасность и экономические

успехи в Курдистане, отметив, что Курдистан будет играть ключевую роль в будущем этого региона. Относительно иракского политического кризиса, пре-

зидент Барзани заявил, что для того, чтобы был достигнут политический прогресс, все иракские стороны должны соблюдать конституцию и уважать достигнутые договоренности.

Барзани и Талабани обсудили формирование нового кабинета КРГ

Глава Патриотического Союза Курдистана Джалала Талабани, и глава Демократической партии Курдистана Масуда Барзани в понедельник встретились в Сулеймани, чтобы обсудить формирование нового кабинета КРГ и организацию иракской общенациональной конференции. Об этом сообщает агентство "ПУК-Медиа". Во встрече участвовали также старые и новый премьеры КРГ: Бархам Салих и Нечирван Барзани.

Мошенники пытались "развести" Османа Байдемира с помощью поддельного письма Обамы

Как сообщает газета "Хьюриет Дейли Ньюс", мошенники попытались присвоить деньги мэра Диярбакыра Османа Байдемира, направив ему поддельное письмо якобы от президента США Барака Обамы.

Псевдо-Обама написал Байдемиру, что в ходе своей предвыборной кампании он "хотели бы видеть поддержку и вклад от наших друзей и союзников во время (подготовки к выборам)". В письме, написанном на подделанном бланке Белого Дома, сообщается, что предлагаемая финансовая сделка будет "храниться в полном секрете", и содержится просьба к Байдемиру внести деньги на определенный банковский счет.

Аферисты отметили курдское происхождение мэра, написав: "[Я] с нетерпением ожидаю совместной работы с вашей администрацией и всем курдским народом, чтобы

построить лучшую жизнь". Байдемир, равнодушный к попытке аферы, направил ответ

"президенту", любезно отказавшись от сделки и пригласив его на обед в свой любимый местный ресторан, ссылаясь на предпочтение Обамы местной кухне, когда он встречается с мировыми лидерами.

Конференция курдского языка проходит в Амеде

Около 200 лингвистов из всех пяти частей Курдистана это Северный, Восточный, Южный, Западный и Кавказский Курдистан, а так же курды Европы и Канады приняли участие в конференции по курдскому языку, которая была организована в культурном центре Джагархуна в Амеде. Как сообщает агентство "Диджле", на открытии трехдневной конференции выступил сопредседатель Конгресса Демократического общества (ДТК) Ахмет Тюрк, который подверг критике произвол государства, пытающегося предать забвению курдский язык, Тюрк отметил необходимость сделать возможным использование курдского не только в образовании, но во всех областях жизни. "Курдский язык должен быть государственным языком, кроме того что он должен быть языком образования, культуры и самобытности. В противном случае, он со временем исчезнет", добавил Тюрк. Тюрк также подчеркнул важность единства курдов, с точки зрения языка и политики. В свою очередь сирийско-курдский лингвист Изеддин Абдулла заявил, что в Сирии в последние месяцы были открыты школы для курдов на основе демократической автономии.

Успешное участие женщины Курдистана

Регионального Курдистана и Флорин Георгис, Генеральный директор высшего совета по делам женщин. Напомним, что это первый раз делегация Курдистана участвует в этой конференции.

Делегация регионального правительства Курдистана участвует в 56 ой конференции Специальные условия по положениям женщин, организованный "CSW56" Организации Объединенных Наций. В состав делегации входят Бахшан Зангана, генеральный секретарь Верховного совета по делам женщин в Региональном Курдистане и Диндар Зибари, помощник представителя внешних связей по делу международных организации, в правительстве

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:
TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

TAXIP СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Xüsusi müxbirlər:
RAMİZ CƏBRAYILOV,
SAKİT ÇIRAQLI

Müəlliflərin mövqeyi redaksiyanın mövqeyi ilə üstüstdə düşməyə bilər.

www. Diplomata-kurdi.com

Ünvan: Bakı şəhəri, 40
Küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil-17

Navnisan: Bakı 40 soyaq
S.Mehmandarov xanı 25 mal-17

Адрес: Баку 40, улица С.
Мехмандарова дом 25 кв-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Futbol+ Serviss" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: diplomat_gazeti@box.az
Şəhadət namə : NFŞ 005004966
BUSB-un 2 sayılı Sabunçu rayon filialı
VÖEN1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 4500